

Botanika a základy mykologie

IV. Monilophyta - Kaprad'orosty (kapradiny a přesličky)

Mgr. Martin Pusztai, Ph.D.

FP a CxI TUL, PŘF UK

kaprad'orosty (Monilophyta)

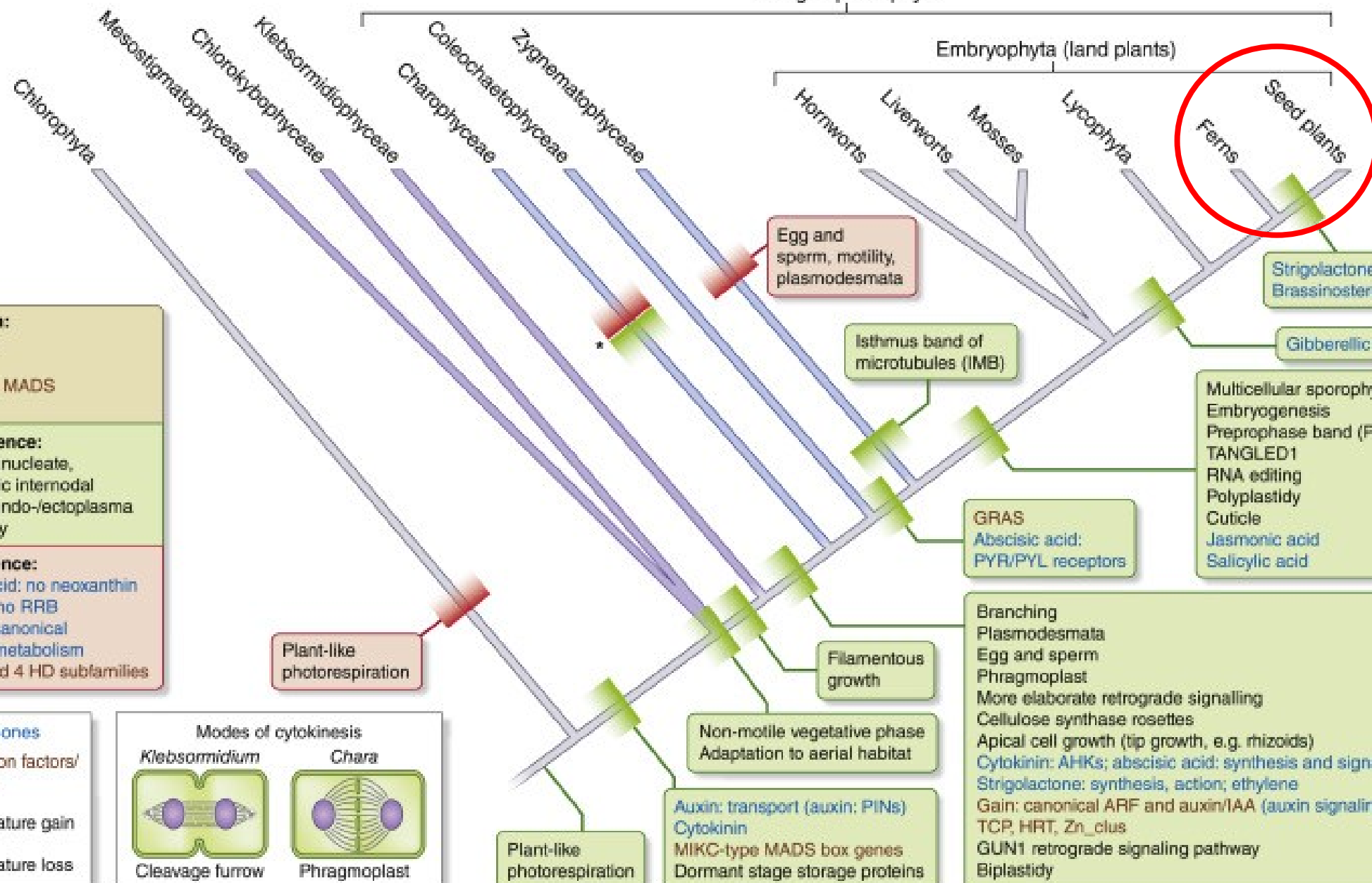

Chloroplastida (green plants)

Streptophyta

Phragmoplastophyta

Embryophyta (land plants)

Expansion:
LysM RKs
PINs
MIKC-type MADS
Trihelix

Gain/presence:
Large multinucleate, polyplastidic internodal cells with endo-/ectoplasma
Polyplastidy

Loss/absence:
Abscisic acid: no neoxanthin
Cytokinin: no RRB
Auxin: no canonical synthesis/metabolism
2 bHLH and 4 HD subfamilies

Phytohormones
Transcription factors/regulators

Green box: Feature gain
Red box: Feature loss

Modes of cytokinesis

Klebsormidium

Cleavage furrow

Chara

Phragmoplast

Plant-like photorespiration

Plant-like photorespiration

Auxin: transport (auxin: PINs)
Cytokinin
MIKC-type MADS box genes
Dormant stage storage proteins

Non-motile vegetative phase
Adaptation to aerial habitat

Filamentous growth

GRAS
Abscisic acid: PYR/PYL receptors

Isthmus band of microtubules (IMB)

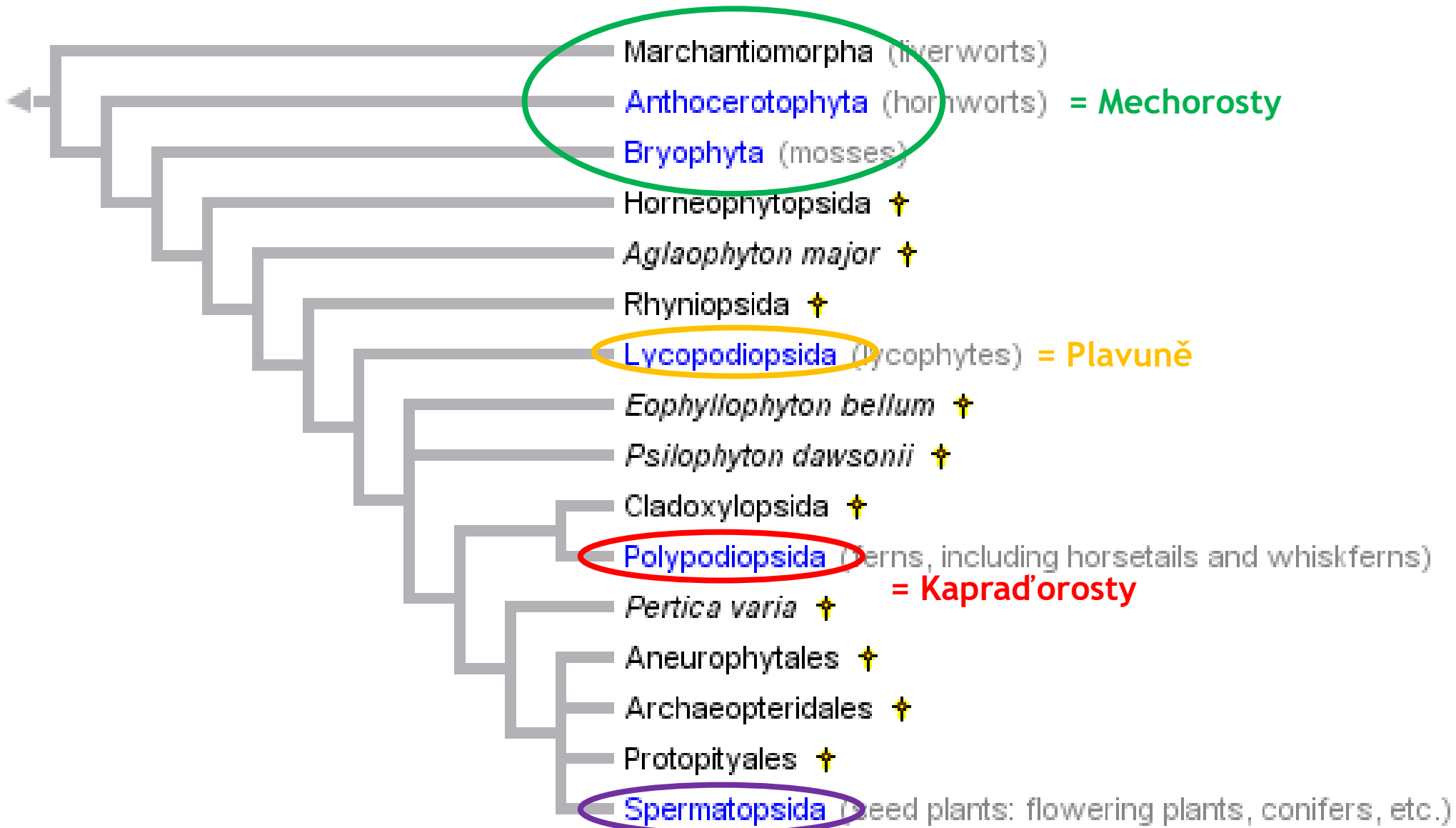
Egg and sperm, motility, plasmodesmata

Strigolactone:D14
Brassinosteroid

Gibberellic acid

Multicellular sporophyte
Embryogenesis
Preprophase band (PPB), TANGLED1
RNA editing
Polyplastidy
Cuticle
Jasmonic acid
Salicylic acid

Branching
Plasmodesmata
Egg and sperm
Phragmoplast
More elaborate retrograde signalling
Cellulose synthase rosettes
Apical cell growth (tip growth, e.g. rhizoids)
Cytokinin: AHKs; abscisic acid: synthesis and signaling;
Strigolactone: synthesis, action; ethylene
Gain: canonical ARF and auxin/IAA (auxin signaling), TCP, HRT, Zn_cis
GUN1 retrograde signaling pathway
Biplastidy

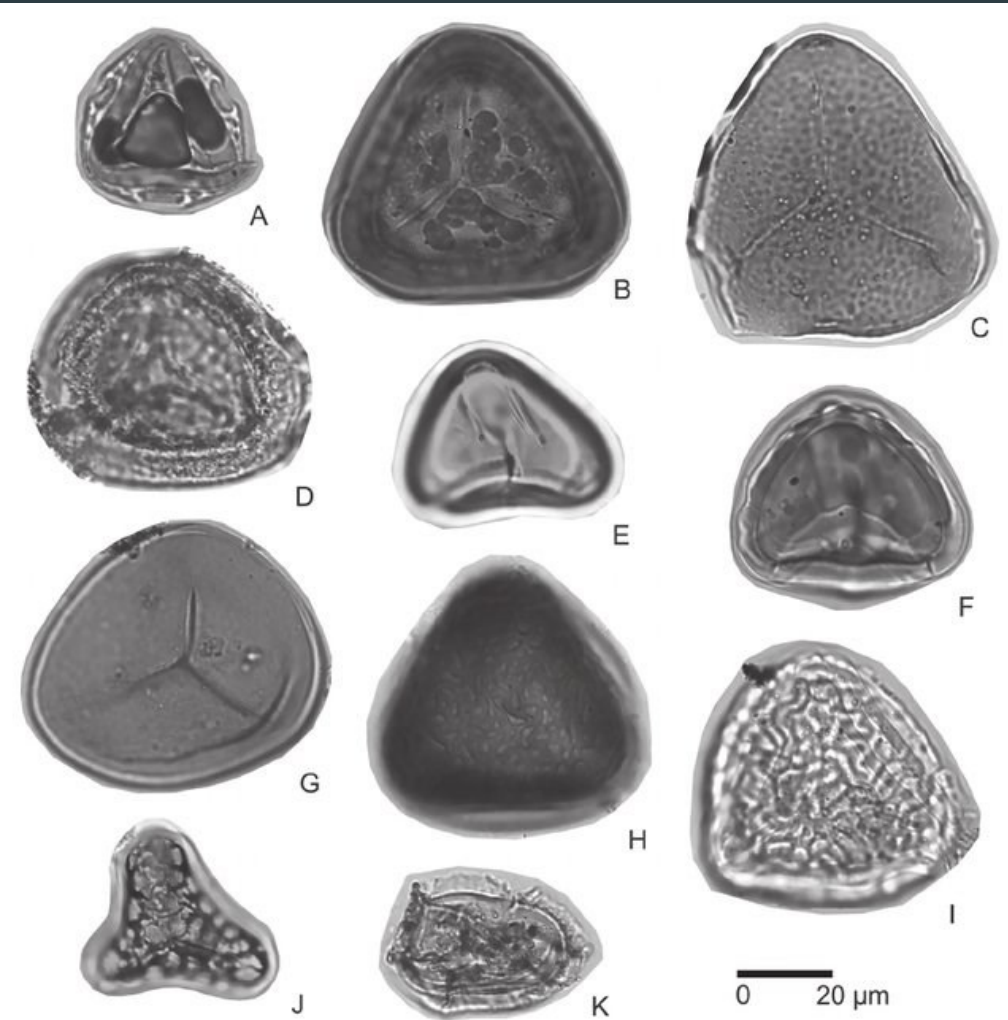

<https://youtu.be/00lSGbtDKdw?si=MBSyYyYBp-KixJ1->

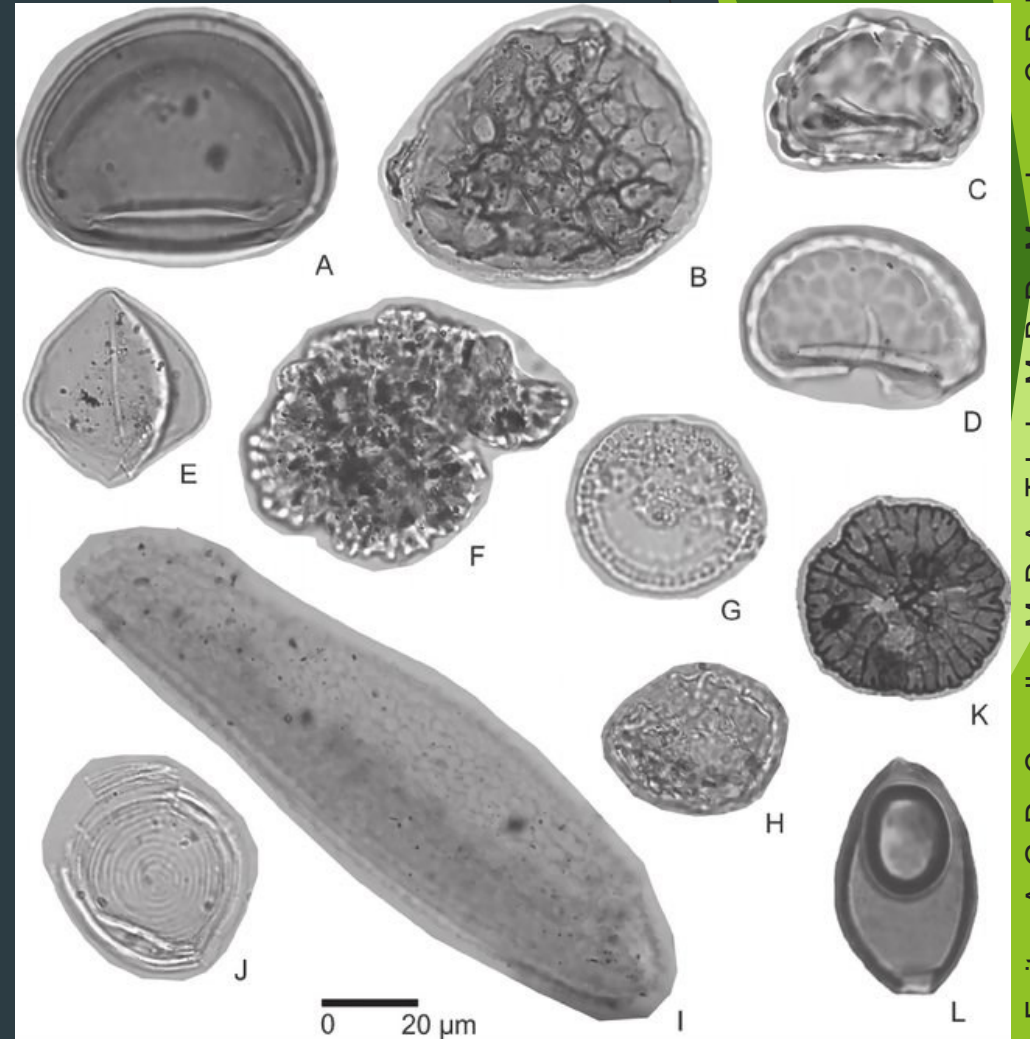
kapradiny (Monilophyta)

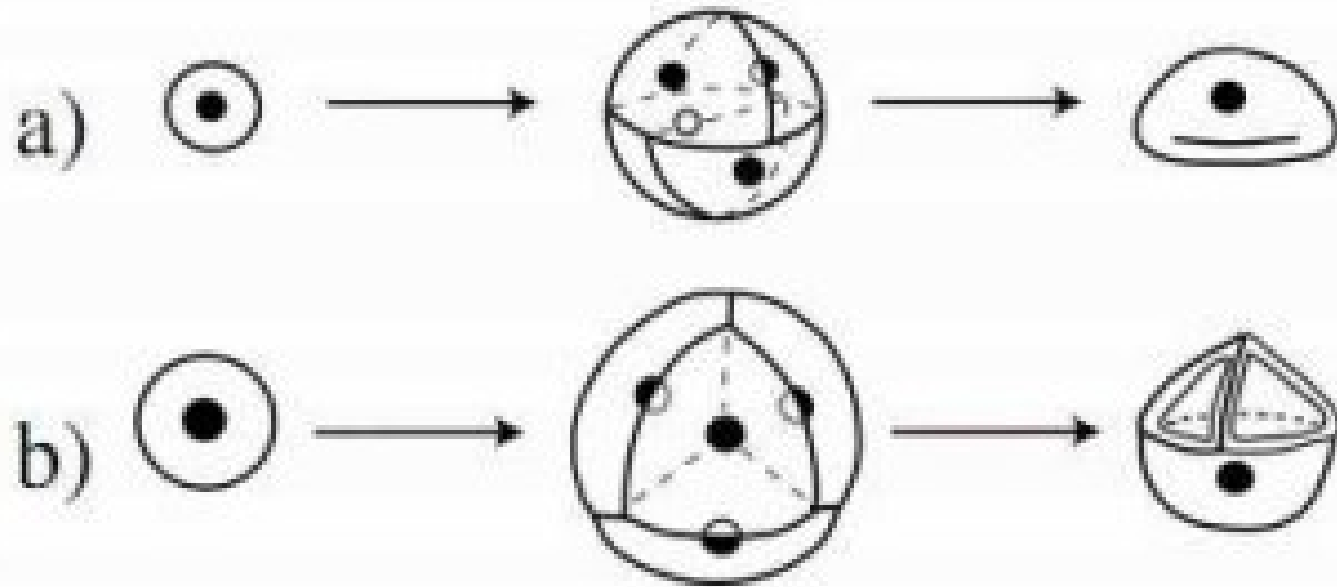
- ❖ výtrusné r. (spory triletní a monoletní)

triletní spory

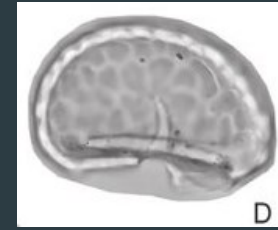
monoletní spory

Figure 8 The two basic shapes of fern spores, monoete (top) and triete (bottom), and how they form during meiosis. Left, spore mother cell. Middle, tetrad stage after meiosis (note the different orientations of the cell walls). Right, a single spore separated from the tetrad. The block dot in the center of each cell represents the nucleus. After Øllgaard and Tind (1993).

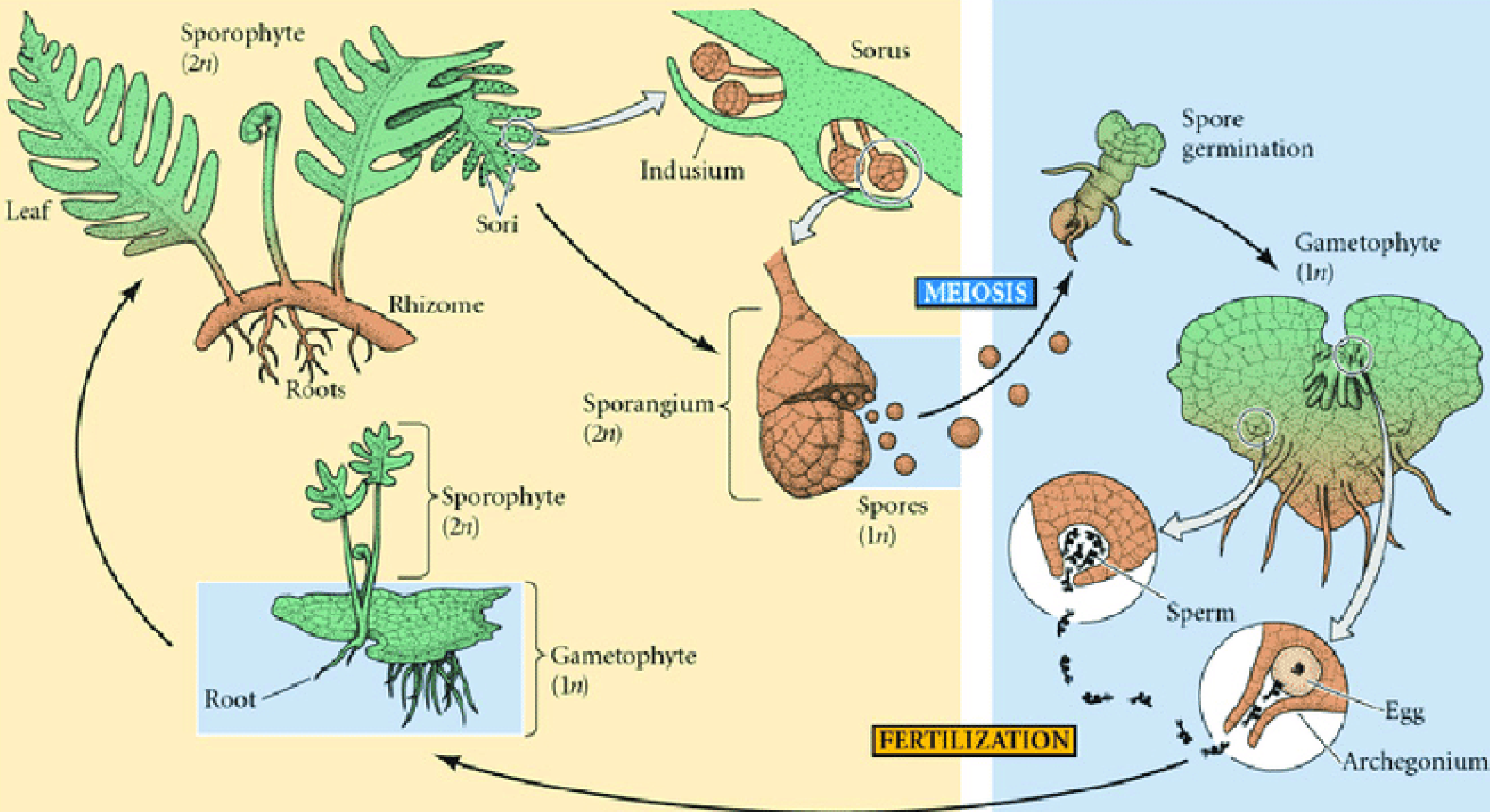
Moran (2004)

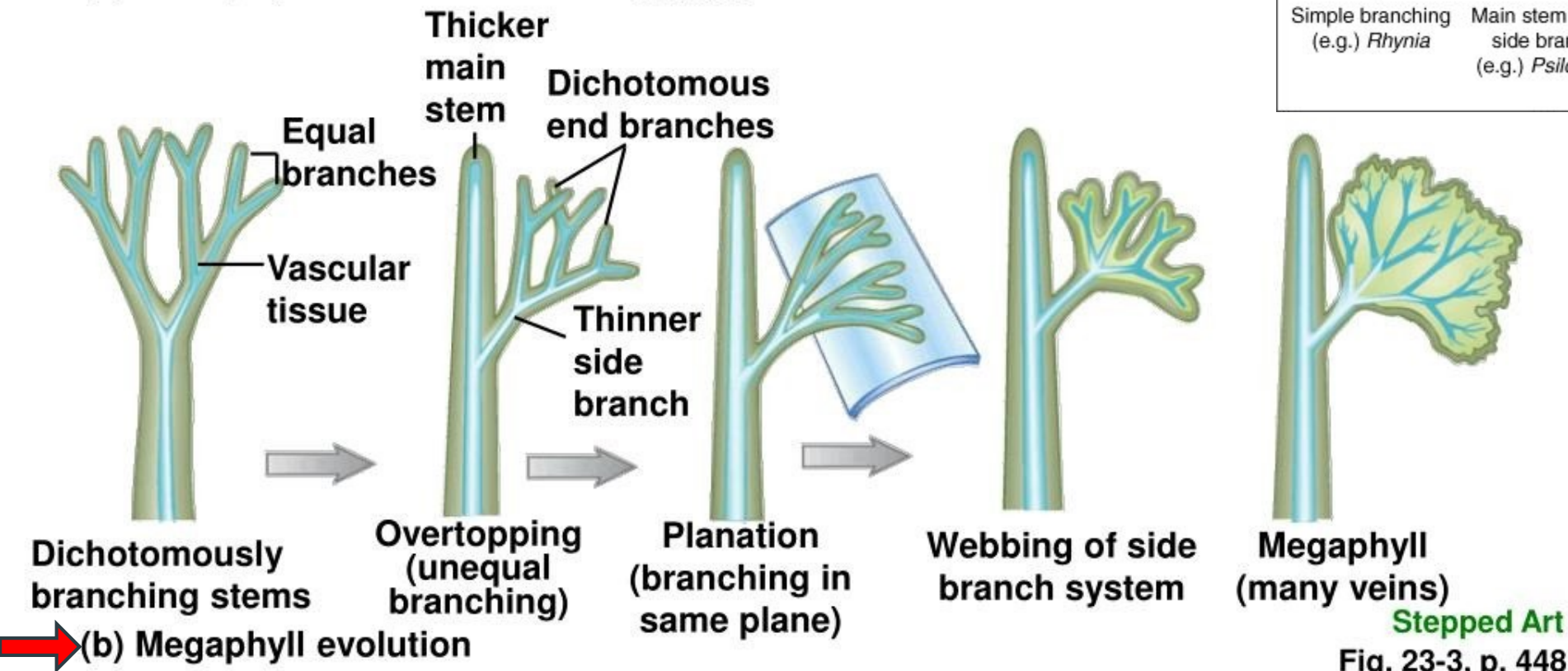
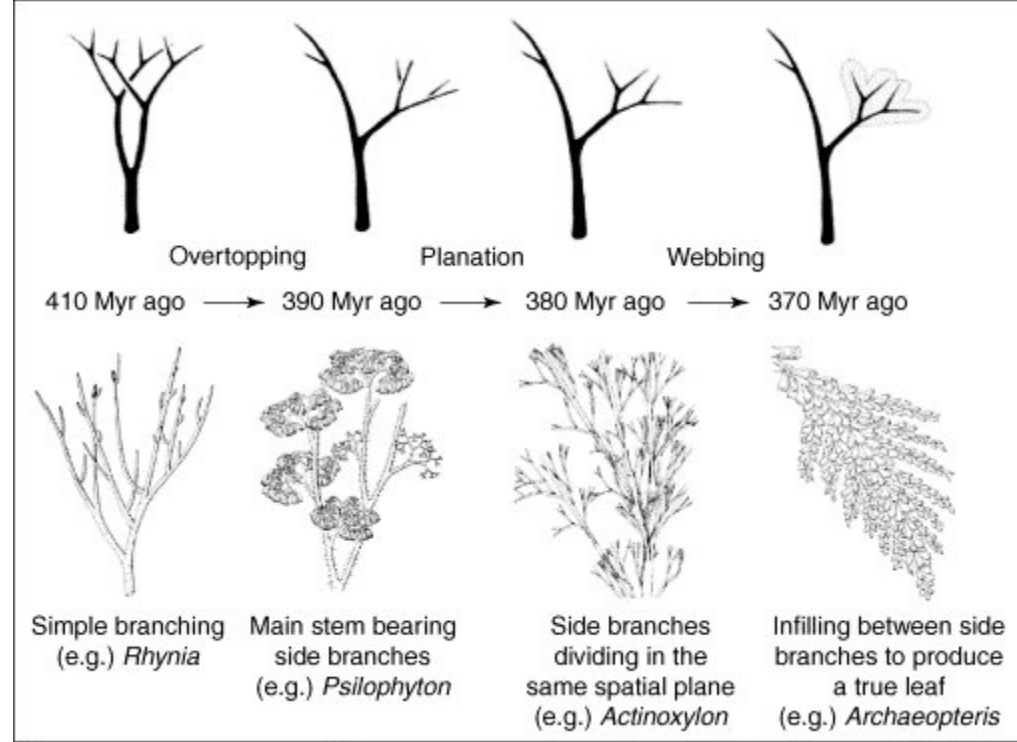
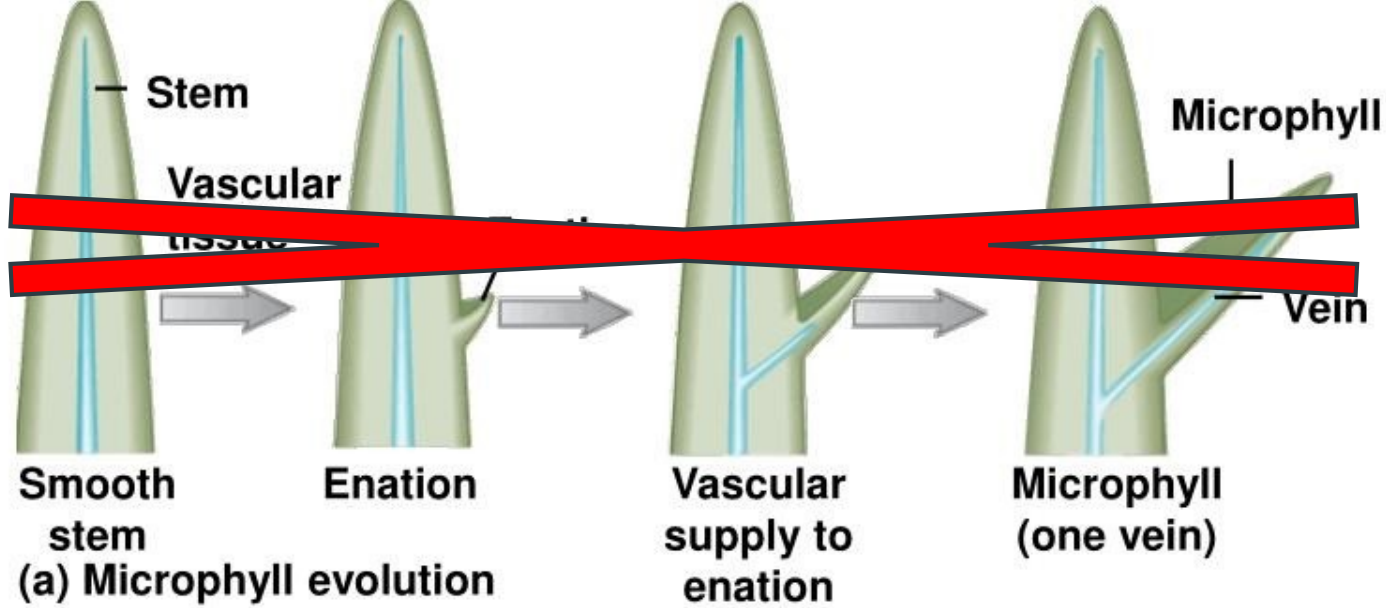

Diploid sporophyte generation

Haploid gametophyte generation

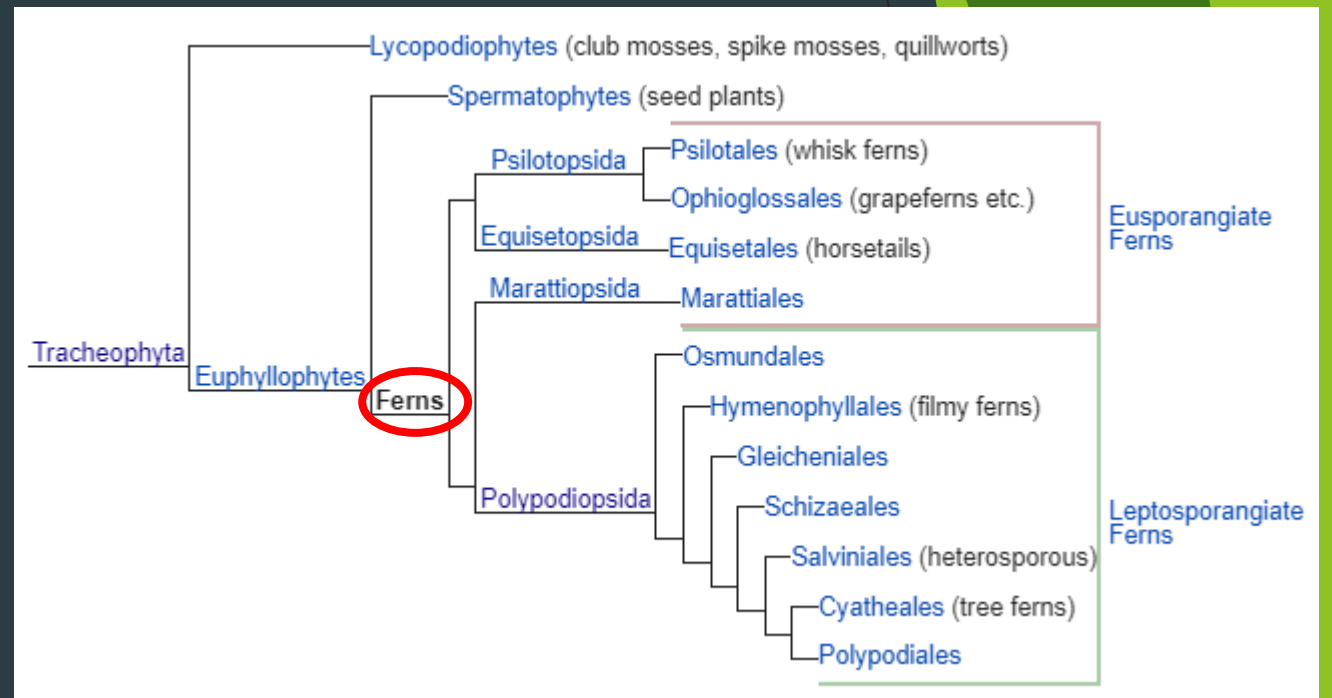

de Groot, G. A. (2012). The fate of a colonizer: successful but lonely? The establishment of inter- and intra-specific diversity in ferns by means of long-distance dispersal. Utrecht University.

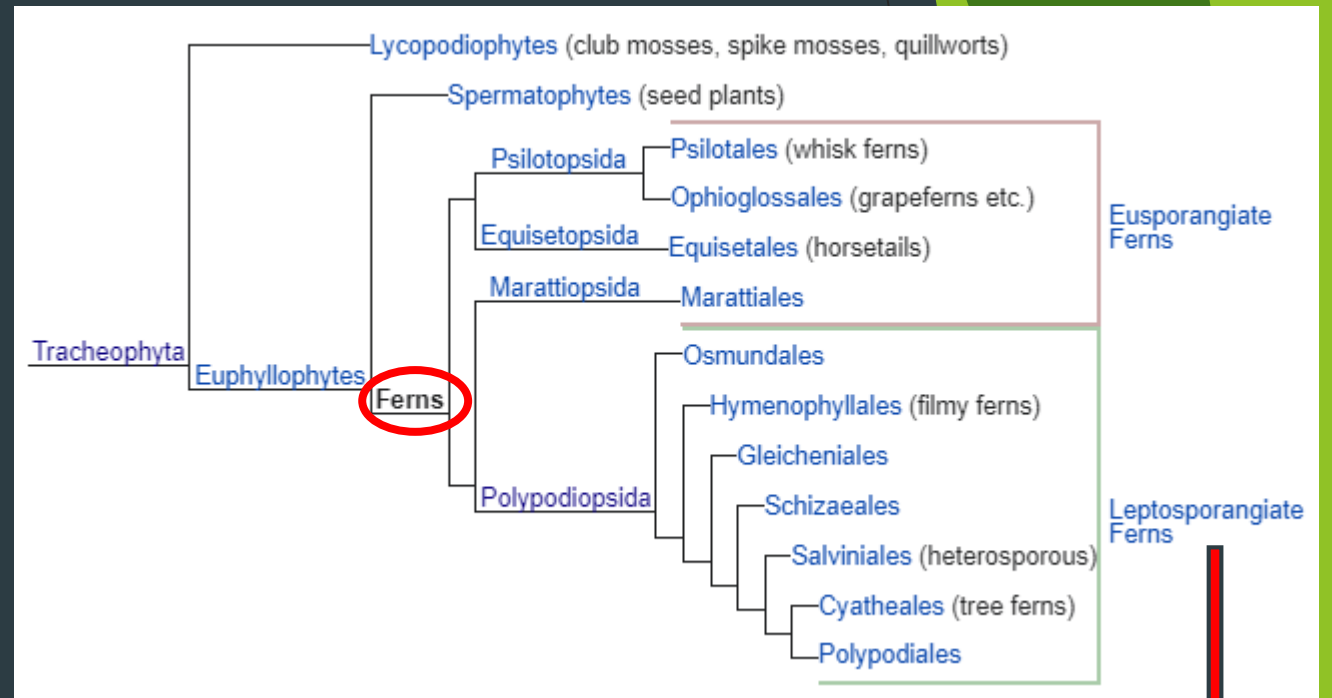
kaprad'iny (Monilophyta)

- ❖ výtrusné r. (spory triletní a monoletní)
- ❖ nejstarší žijící r. s pravým listem (Euphyllophytina)
- ❖ aktuálně kapradiny s.l.
  - ❖ včetně přesliček (Equisetidae)

kaprad'iny (Monilophyta)

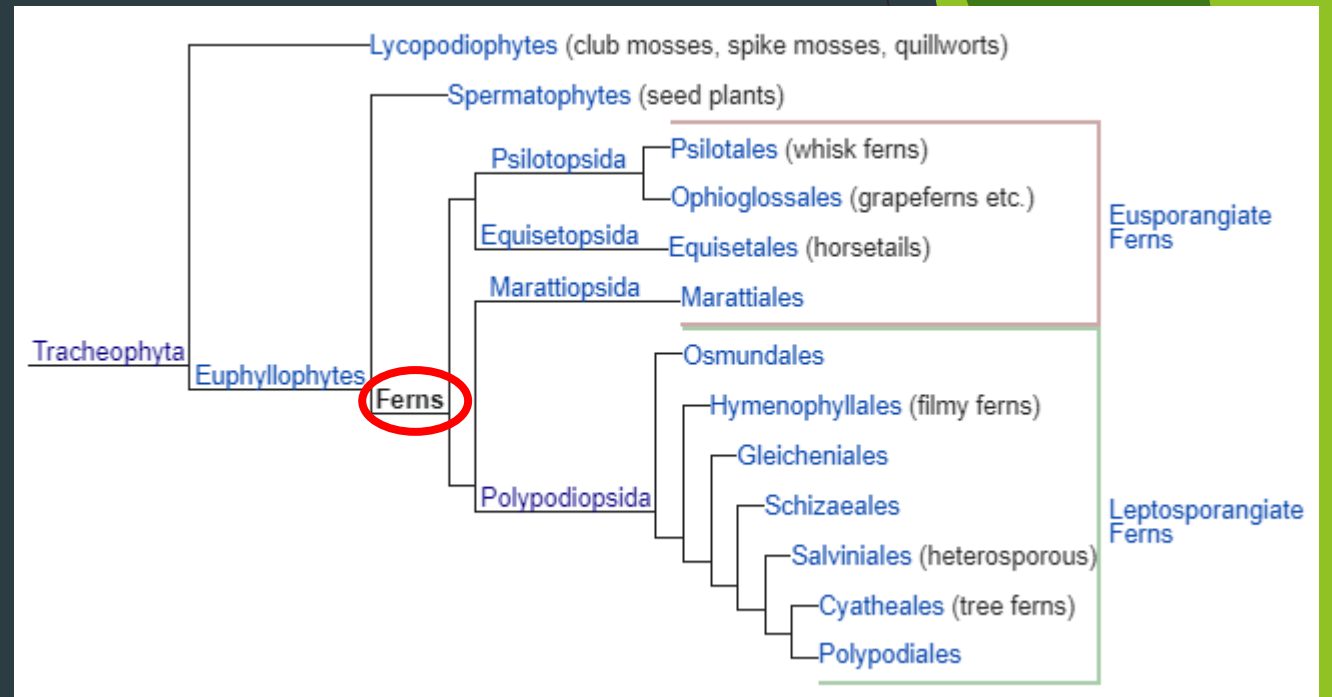
- ❖ výtrusné r. (spory triletní a monoletní)
- ❖ nejstarší žijící r. s pravým listem (Euphyllophytina)
- ❖ aktuálně kapradiny s.l.
  - ❖ včetně přesliček (Equisetidae)
- ❖ eusporangiátní x leptosporangiátní

sporangia z 1 buňky

kaprad'iny (Monilophyta)

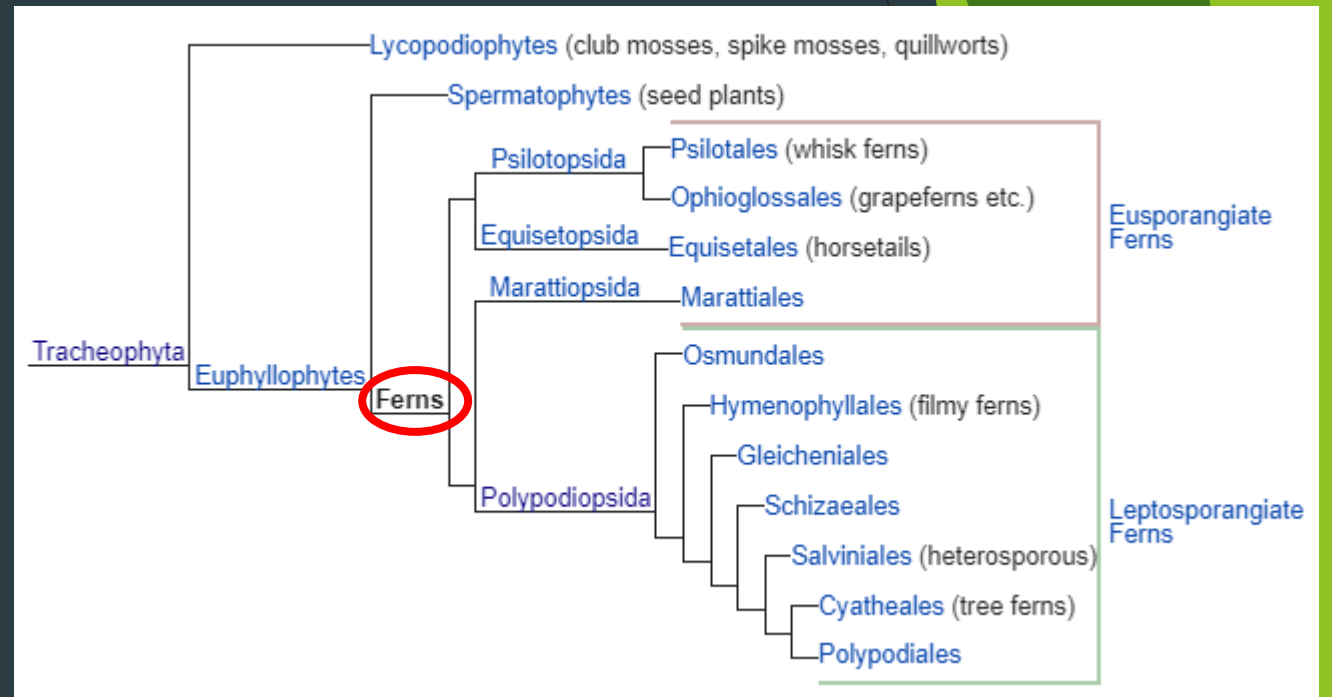
- ❖ výtrusné r. (spory triletní a monoletní)
- ❖ nejstarší žijící r. s pravým listem (Euphyllophytina)
- ❖ aktuálně kapradiny s.l.
  - ❖ včetně přesliček (Equisetidae)
- ❖ eusporangiátní x leptosporangiátní
- ❖ často stínomilné rostliny

kaprad'iny (Monilophyta)

- ❖ výtrusné r. (spory triletní a monoletní)
- ❖ nejstarší žijící r. s pravým listem (Euphyllophytina)
- ❖ aktuálně kapradiny s.l.
  - ❖ včetně přesliček (Equisetidae)
- ❖ eusporangiátní x leptosporangiátní
- ❖ často stínomilné rostliny ... jako mechorosty

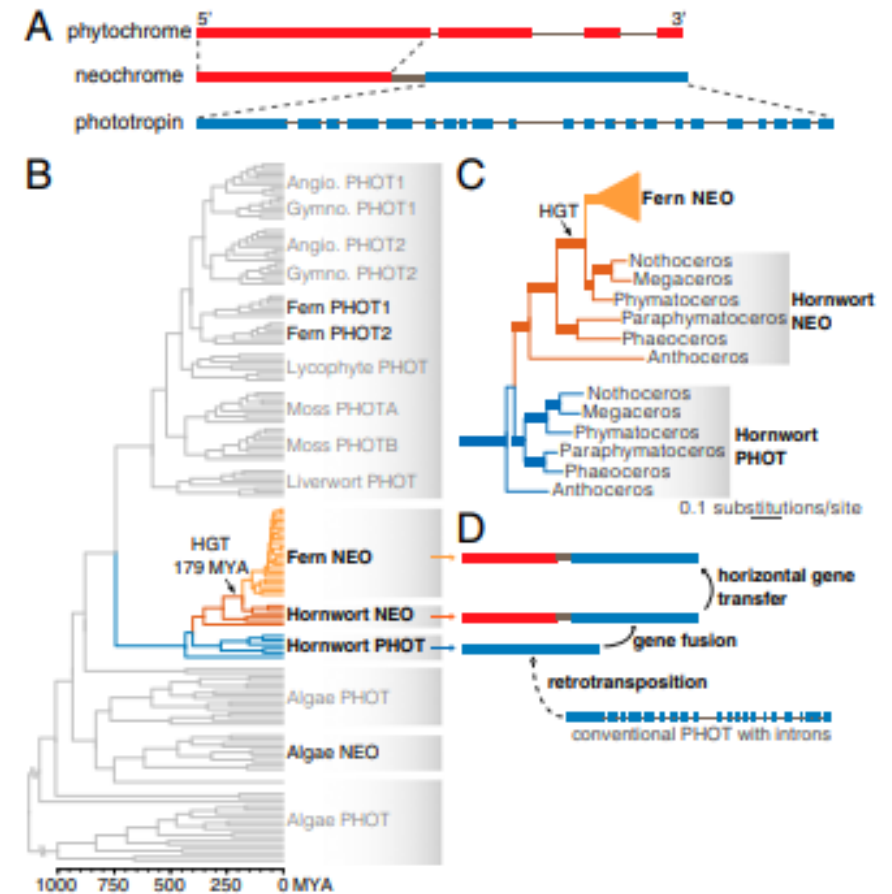

Horizontal transfer of an adaptive chimeric photoreceptor from bryophytes to ferns

Fay-Wei Li^{a,1}, Juan Carlos Villarreal^b, Steven Kelly^c, Carl J. Rothfels^d, Michael Melkonian^e, Eftychios Frangedakis^c, Markus Ruhsam^f, Erin M. Sigel^a, Joshua P. Der^{a,h}, Jarmila Pittermannⁱ, Dylan O. Burge^j, Lisa Pokorny^k, Anders Larsson^l, Tao Chen^m, Stina Weststrand^l, Philip Thomas^f, Eric Carpenterⁿ, Yong Zhang^o, Zhijian Tian^o, Li Chen^o, Zhixiang Yan^o, Ying Zhu^o, Xiao Sun^o, Jun Wang^o, Dennis W. Stevenson^p, Barbara J. Crandall-Stotler^q, A. Jonathan Shaw^a, Michael K. Deyholosⁿ, Douglas E. Soltis^{r,s,t}, Sean W. Graham^u, Michael D. Windham^a, Jane A. Langdale^c, Gane Ka-Shu Wong^{n,o,v,1}, Sarah Mathews^w, and Kathleen M. Pryer^a

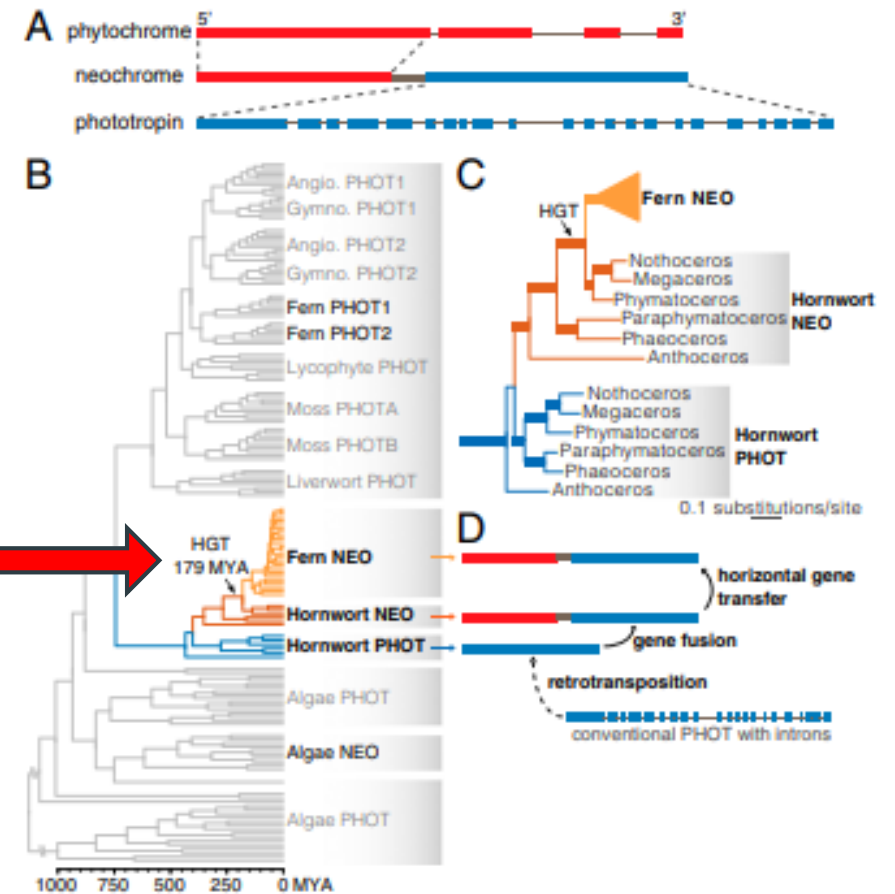
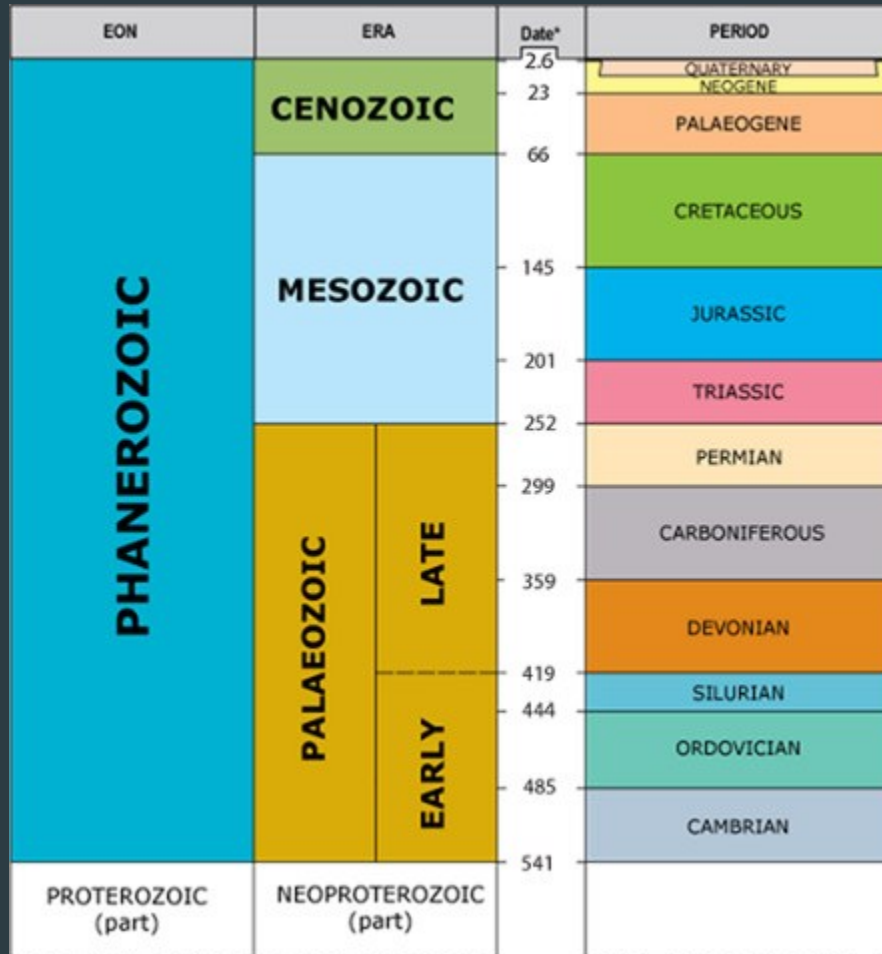
Li et al., 2014

Ferns are well known for their shade-dwelling habits. Their ability to thrive under low-light conditions has been linked to the evolution of a novel chimeric photoreceptor—neochrome—that fuses red-sensing phytochrome and blue-sensing phototropin modules into a single gene, thereby optimizing phototropic responses. Despite being implicated in facilitating the diversification of modern ferns, the origin of neochrome has remained a mystery. We present evidence for neochrome in hornworts (a bryophyte lineage) and demonstrate that ferns acquired neochrome from hornworts via horizontal gene transfer (HGT). Fern neochromes are nested within hornwort neochromes in our large-scale phylogenetic reconstructions of phototropin and phytochrome gene families. Divergence date estimates further support the HGT hypothesis, with fern and hornwort neochromes diverging 179 Mya, long after the split between the two plant lineages (at least 400 Mya). By analyzing the draft genome of the hornwort *Anthoceros punctatus*, we also discovered a previously unidentified phototropin gene that likely represents the ancestral lineage of the neochrome phototropin module. Thus, a neochrome originating in hornworts was transferred horizontally to ferns, where it may have played a significant role in the diversification of modern ferns.

Fig. 1. The origin of fern neochrome. (A) Neochrome is a chimeric photoreceptor in which the N terminus consists of a phytochrome sensory module fused to an almost complete phototropin sequence at the C terminus. Thick and thin lines represent exons and introns, respectively (length not to scale). (B) Dated phylogeny of phototropin and neochrome, showing neochrome HGT from hornworts to ferns (details are given in *SI Appendix*, Fig. S5). The blue, brown, and yellow branches represent hornwort phototropin, hornwort neochrome, and fern neochrome, respectively. (C) Portion of the phototropin phylogeny showing relationships of fern neochrome (Fern NEO), hornwort phototropin (Hornwort PHOT), and hornwort neochrome (Hornwort NEO), with highly supported branches thickened (details are shown in *SI Appendix*, Figs. S1 and S2). (D) A schematic depicting the origin of fern neochrome involving retrotransposition of a phototropin gene (and hence the loss of introns), its fusion with a phytochrome, and HGT from hornworts to ferns.

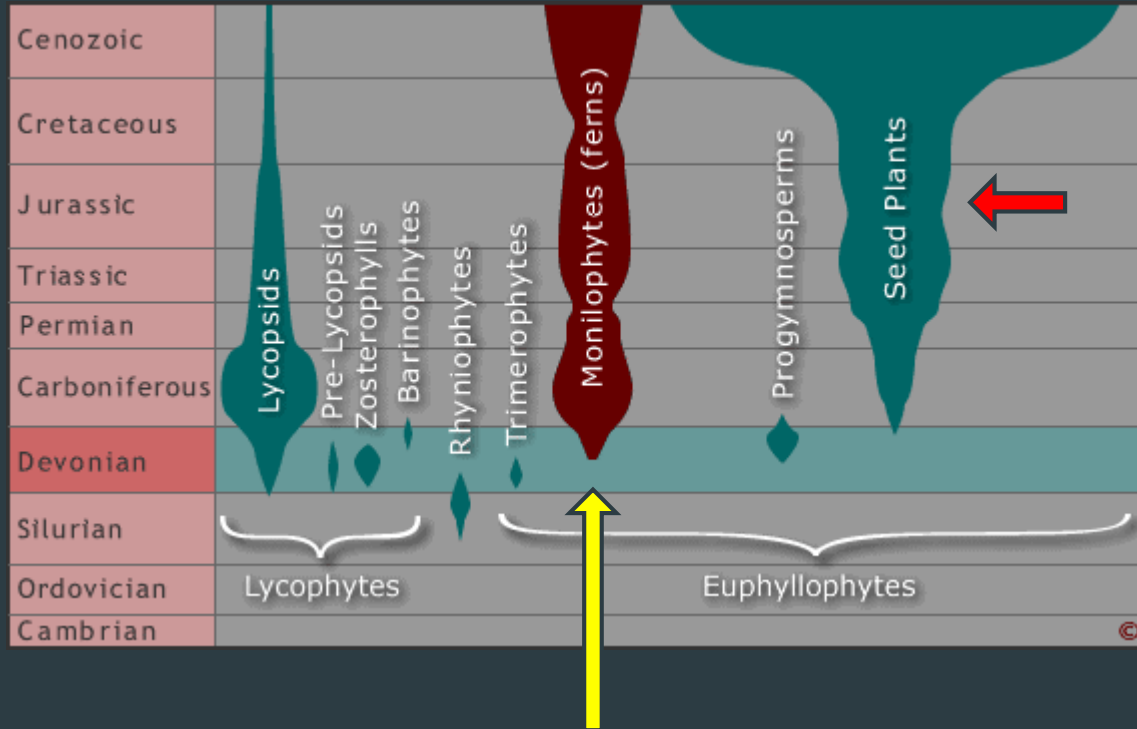

Fig. 1. The origin of fern neochrome. (A) Neochrome is a chimeric photo-receptor in which the N terminus consists of a phytochrome sensory module fused to an almost complete phototropin sequence at the C terminus. Thick and thin lines represent exons and introns, respectively (length not to scale). (B) Dated phylogeny of phototropin and neochrome, showing neochrome HGT from hornworts to ferns (details are given in *SI Appendix, Fig. S5*). The blue, brown, and yellow branches represent hornwort phototropin, hornwort neochrome, and fern neochrome, respectively. (C) Portion of the phototropin phylogeny showing relationships of fern neochrome (Fern NEO), hornwort phototropin (Hornwort PHOT), and hornwort neochrome (Hornwort NEO), with highly supported branches thickened (details are shown in *SI Appendix, Figs. S1 and S2*). (D) A schematic depicting the origin of fern neochrome involving retrotransposition of a phototropin gene (and hence the loss of introns), its fusion with a phytochrome, and HGT from hornworts to ferns.

kaprad'orosty (Monilophyta)

❖ objevují se už v období svrchního devonu (před cca 390 mil. let)

kaprad'orosty (Monilophyta)

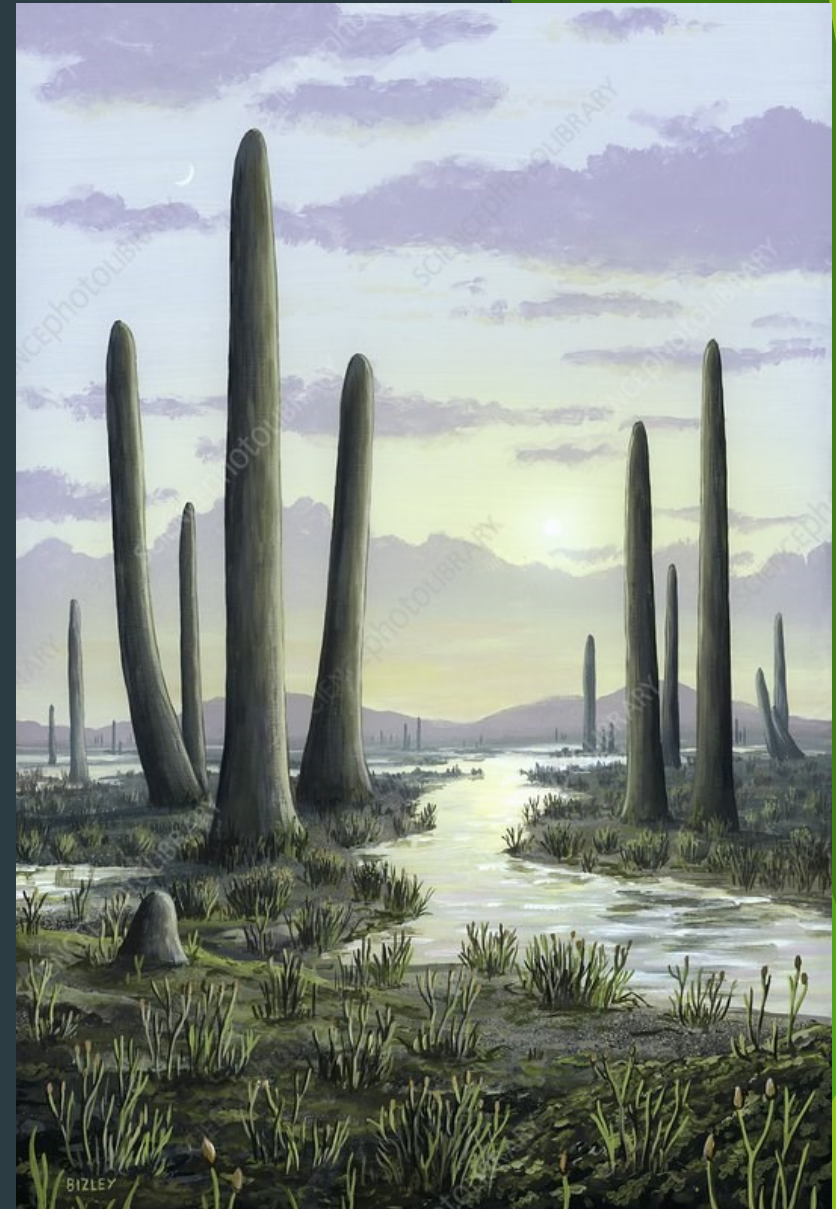
- ❖ objevují se už v období svrchního devonu (před cca 390 mil. let)
- ❖ <https://www.sciencephoto.com/media/1150925/view/devonian-wetland-forest-animation>

svrchní devon

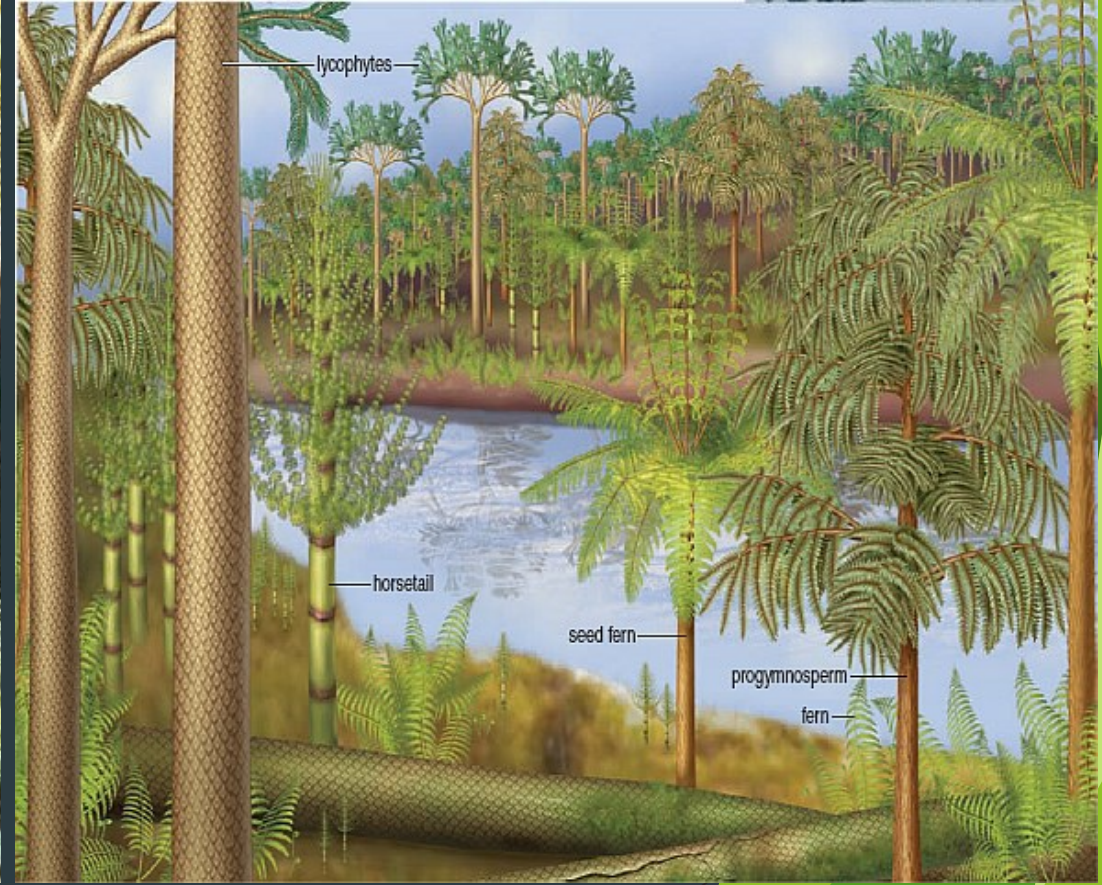

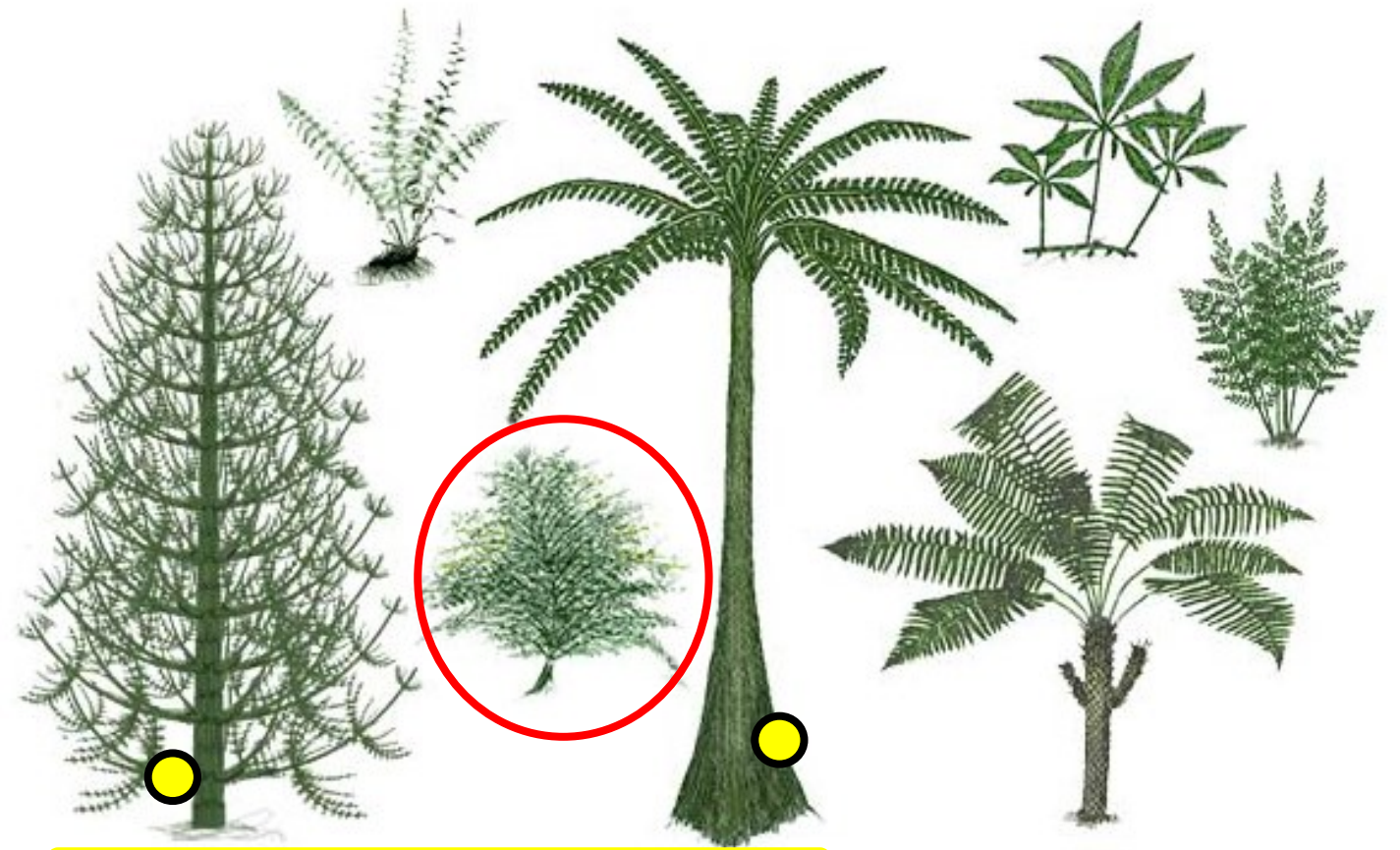
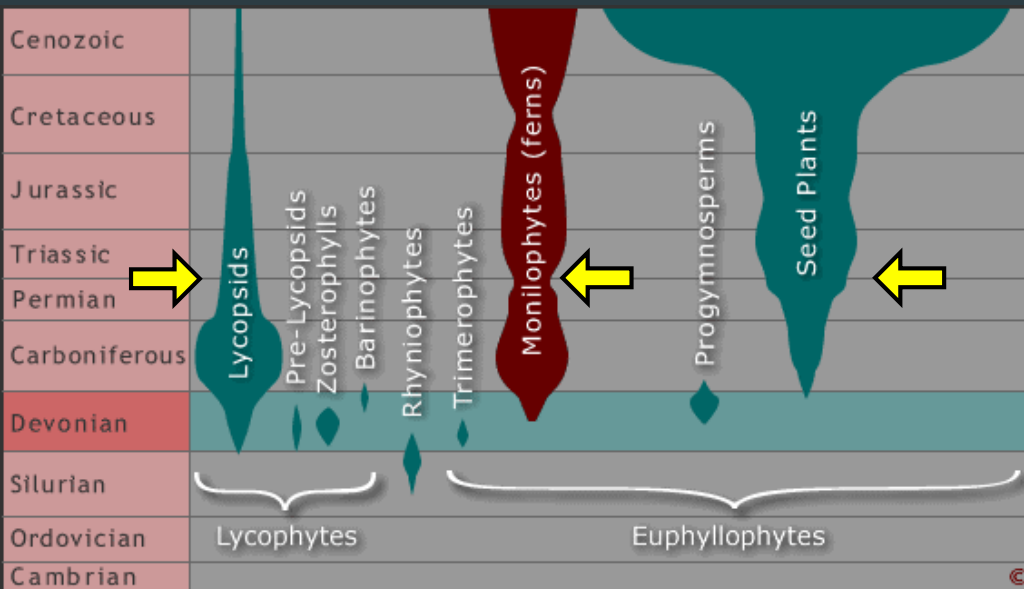
spodní devon

kaprad'orosty (Monilophyta)

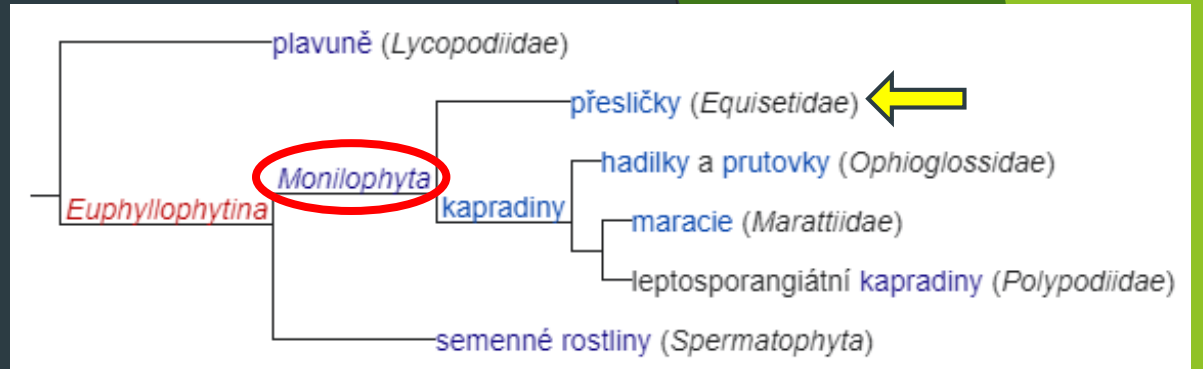
- ❖ výrazná složka permokarbonských pralesů (dnes = černé uhlí...)

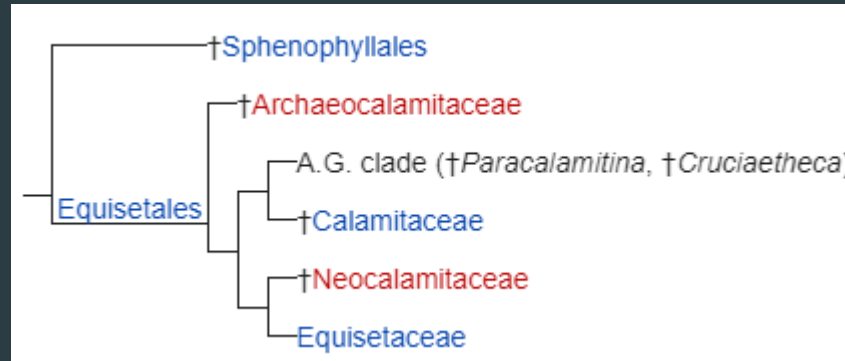
Calamites/Annularia (far left, Late Carboniferous), *Polystichum* (upper left, extant),
Phlebopteris (upper right, Triassic), *Osmundia* (far right, extant), *Todites* (lower right,
 Jurassic) *Psaronius* (center, Late Carboniferous), and *Rhacophyton* (lower left, Late
 Devonian). ©

přesličky (EQUISETIDAE)

přesličky (EQUISETIDAE)

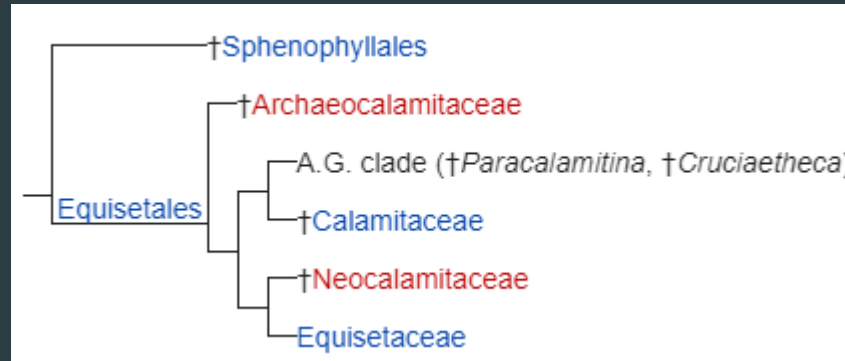
- ❖ většina diverzity = fosilní zástupci
- ❖ dnes monotypický řád/čeleď/rod
- ❖ *Equisetum* (přeslička)

wikipedia.org

přesličky (EQUISETIDAE)

- ❖ většina diverzity = fosilní zástupci
- ❖ dnes monotypický řád/čeleď/rod
- ❖ *Equisetum* (přeslička)
  - ❖ 2 podrody
  - ❖ *Equisetum* a *Hippochaete* (cídivka)

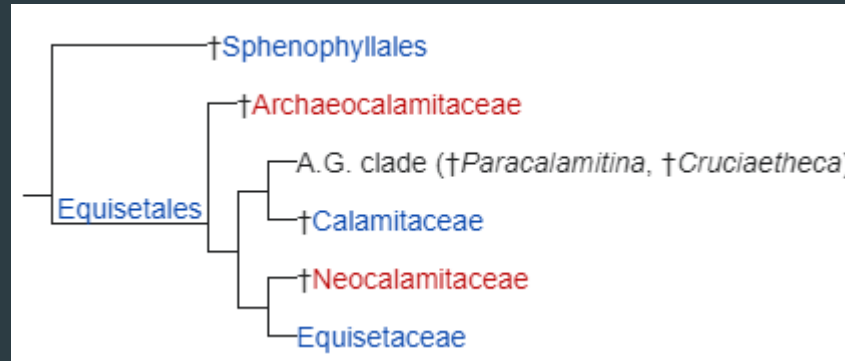
wikipedia.org

přesličky (EQUISETIDAE)

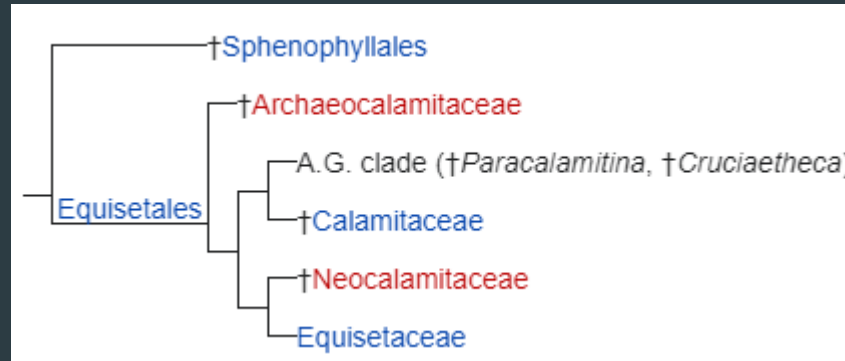
- ❖ většina diverzity = fosilní zástupci
- ❖ dnes monotypický řád/čeleď/rod
- ❖ *Equisetum* (přeslička)
  - ❖ 2 podrody
    - ❖ *Equisetum* a *Hippochaete* (cídivka)
  - ❖ celosvětově cca 20-35 druhů (dost hybridů)
  - ❖ velkou část diverzity lze tedy potkat i u nás! =)

wikipedia.org

přesličky (EQUISETIDAE)

- ❖ většina diverzity = fosilní zástupci
- ❖ dnes monotypický řád/čeleď/rod
- ❖ *Equisetum* (přeslička)
  - ❖ 2 podrody
    - ❖ *Equisetum* a *Hippochaete* (cídivka)
  - ❖ cca 20-35 druhů (hybridů)
  - ❖ velkou část diverzity lze tedy potkat i u nás! =)
  - ❖ největší druhy známé z latinské Ameriky
    - ❖ *Equisetum myriochaetum* (až 8 m!)
    - ❖ *Equisetum giganteum* (až 5 m)

wikipedia.org

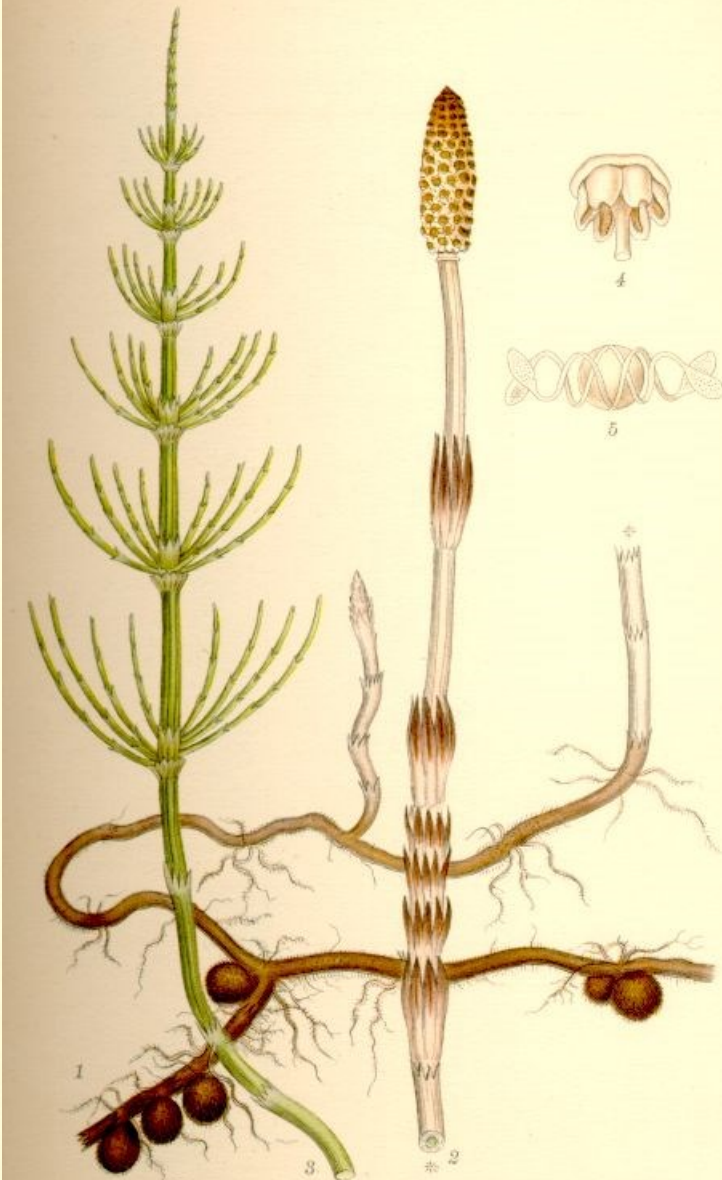

přesličky (EQUISETIDAE)

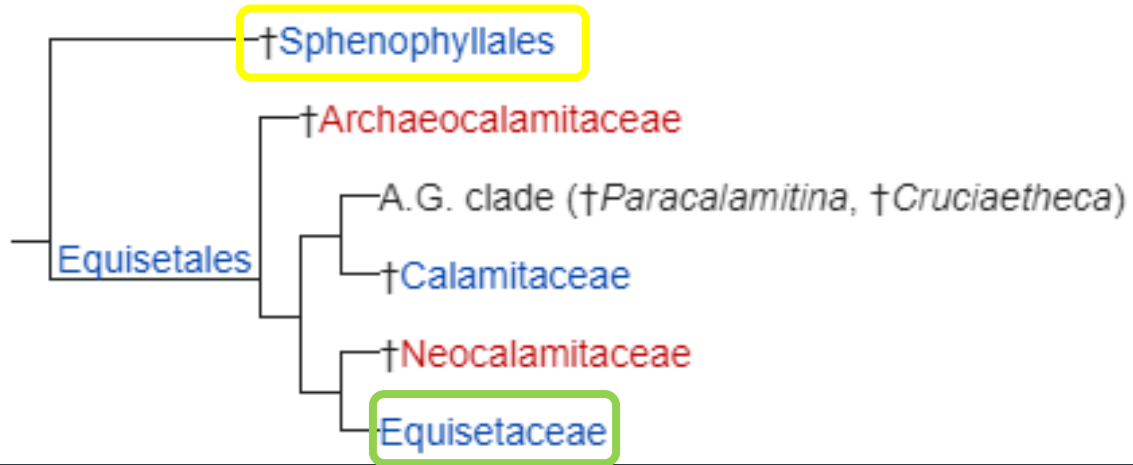
- ❖ většina diverzity = fosilní zástupci
- ❖ dnes monotypický řád/čeleď/rod
- ❖ *Equisetum* (přeslička)
  - ❖ 2 podrody
    - ❖ *Equisetum* a *Hippochaete* (cídivka)
  - ❖ cca 20-35 druhů (hybridů)
  - ❖ velkou část diverzity lze tedy potkat i u nás! =)
  - ❖ největší druhy známé z latinské Ameriky
    - ❖ *Equisetum myriochaetum* (až 8 m!)
    - ❖ *Equisetum giganteum* (až 5 m)
  - ❖ článkování + rýhování
  - ❖ dutý stonek
  - ❖ podzemní oddenek
  - ❖ sezónní dimorfismus
  - ❖ list ???

SKAVGRÄS, EQUISETUM HIEMALE L.

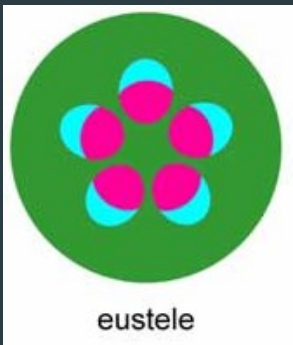

ÅKERFRÄKEN, EQUISETUM ARVENSE L.

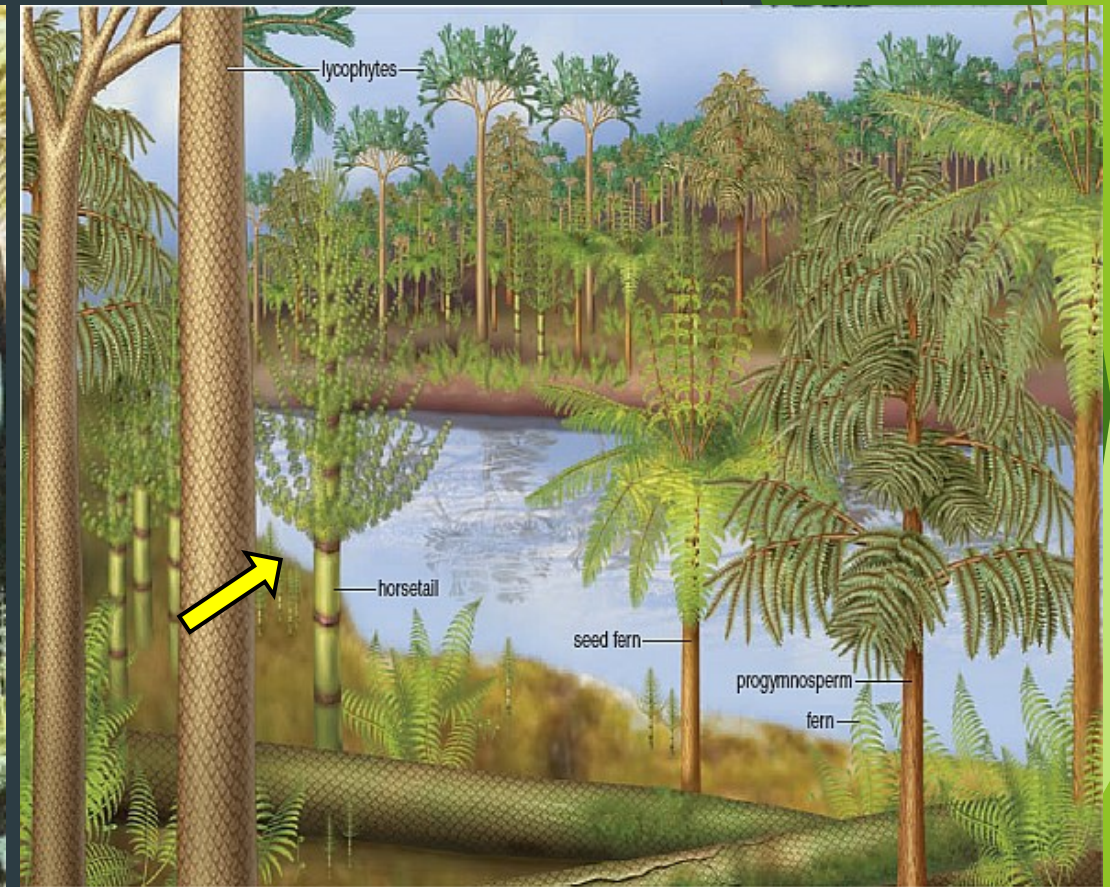
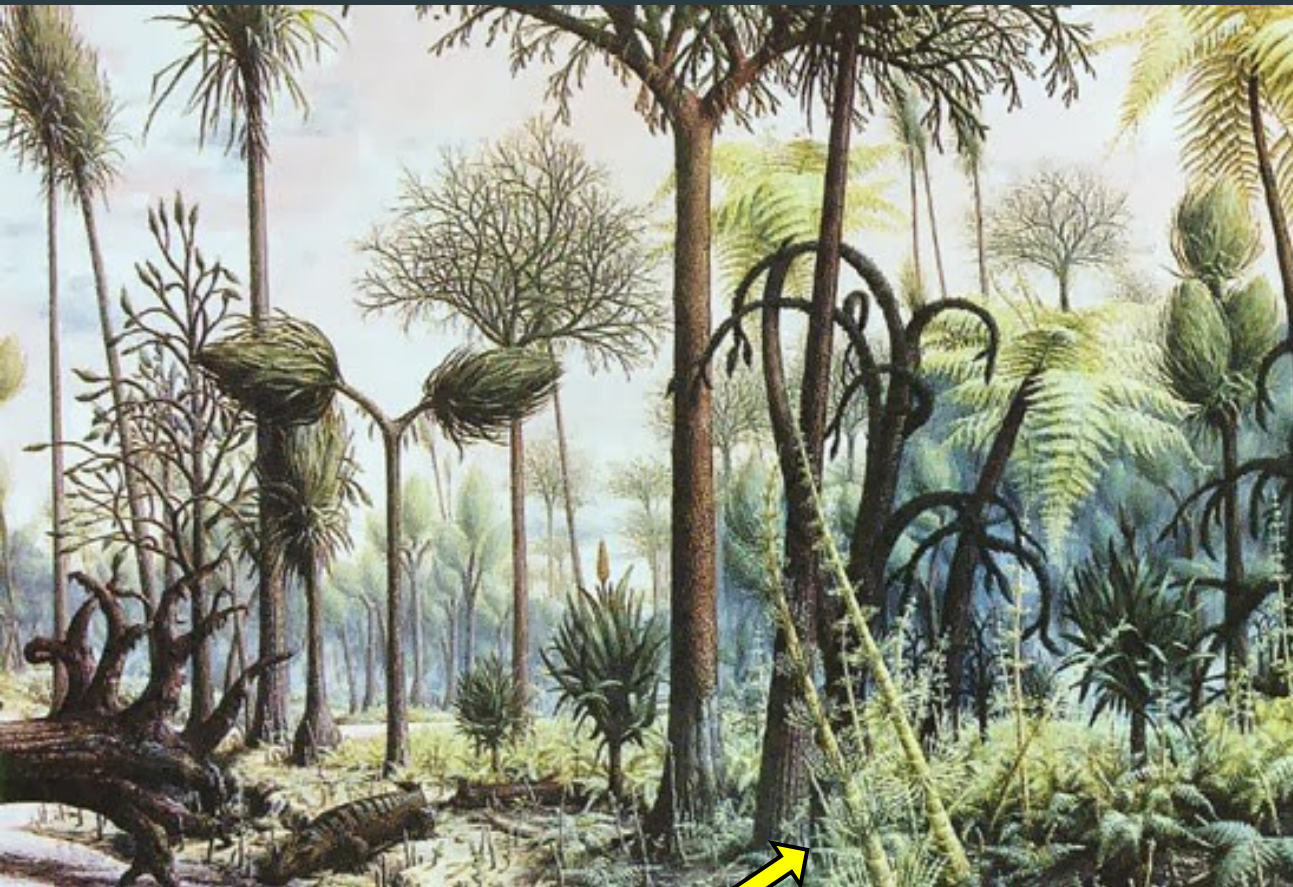
Dnešní přesličky

- ❖ mají až sekundárně zjednodušený megafyl - viz bazální linie!
- ❖ ztratily schopnost druhotně tloustnout...

Sphenophyllum

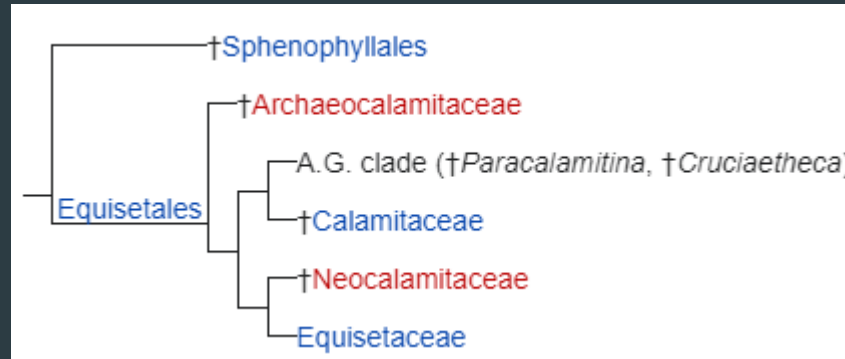
výška až 20 m...

přesličky (EQUISETIDAE)

- ❖ většina diverzity = fosilní zástupci
- ❖ dnes monotypický řád/čeleď/rod

❖ *Equisetum* (přeslička)

- ❖ 2 podrody
  - ❖ *Equisetum* a *Hippochaete* (cídivka)
- ❖ cca 20-35 druhů (hybridů)
- ❖ velkou část diverzity lze tedy potkat i u nás! =)
- ❖ největší druhy známé z latinské Ameriky
  - ❖ *Equisetum myriochaetum* (až 8 m!)
  - ❖ *Equisetum giganteum* (až 5 m)
- ❖ článkování + rýhování, dutý stonek, podzemní oddenek, sezónní dimorfismus
- ❖ **diverzita v ČR - 9 druhů...**

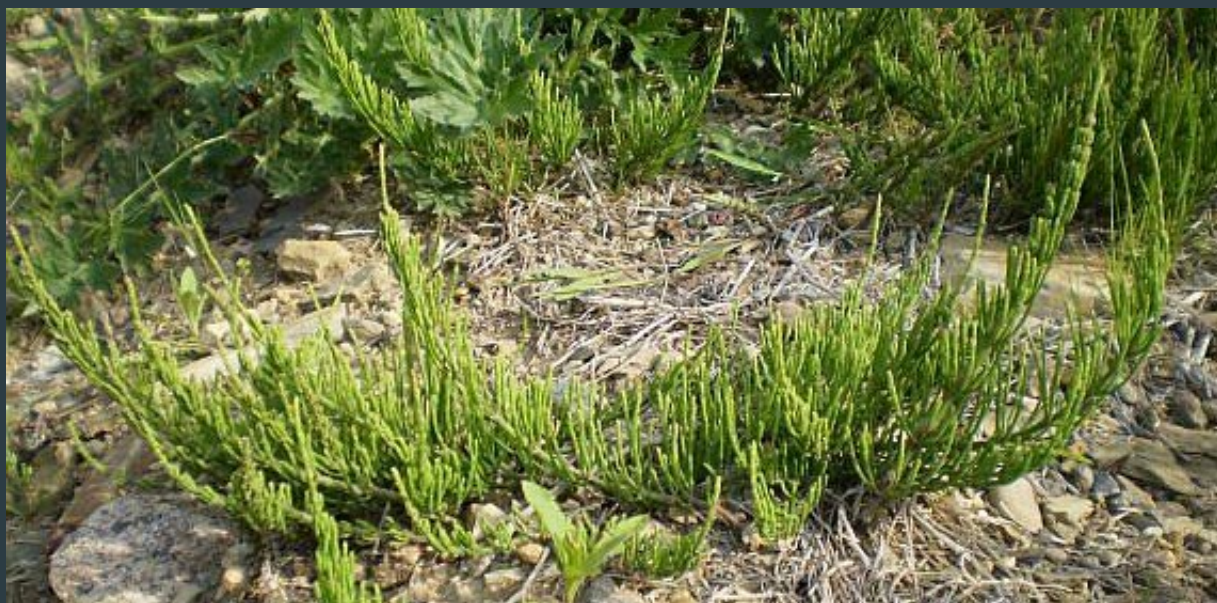
wikipedia.org

Equisetum arvense L. – přeslička rolní
Equisetum fluviatile L. – přeslička poříční
Equisetum hyemale L. – přeslička zimní
Equisetum palustre L. – přeslička bahenní
Equisetum pratense Ehrh. – přeslička luční
Equisetum ramosissimum Desf. – přeslička větevnatá
Equisetum sylvaticum L. – přeslička lesní
Equisetum telmateia Ehrh. – přeslička největší
Equisetum variegatum Weber et Mohr – přeslička různobarvá

© Josef Dohnal

EQUISETUM ARVENSE
přeslička rolní

EQUISETUM SYLVATICUM
přeslička lesní

EQUISETUM PRATENSE
přeslička luční

C3

EQUISETUM TELMATEIA
přeslička největší

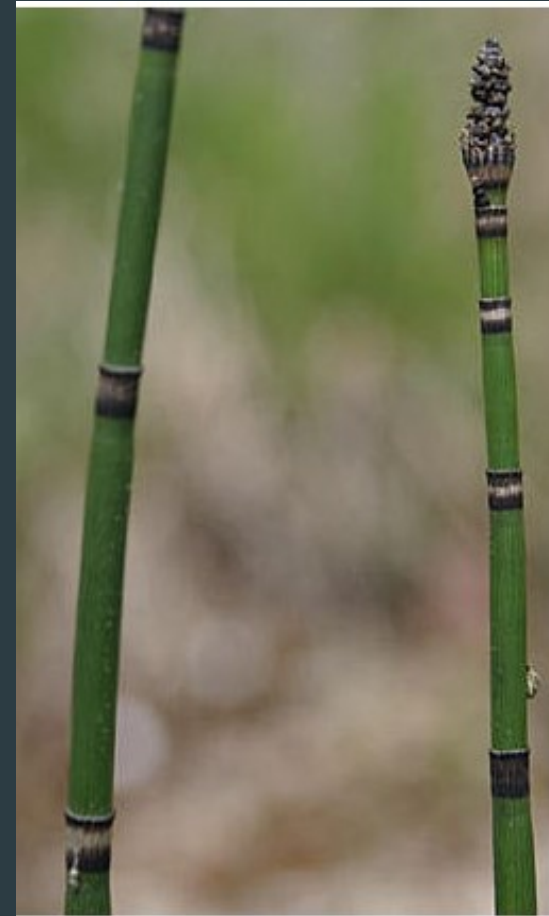
C4

EQUISETUM PALUSTRE
přeslička bahenní

EQUISETUM FLUVIATILE
přeslička poříční

EQUISETUM HYEMALE
přeslička zimní

C2

EQUISETUM RAMOSISSIMUM
přeslička větevnatá

C3

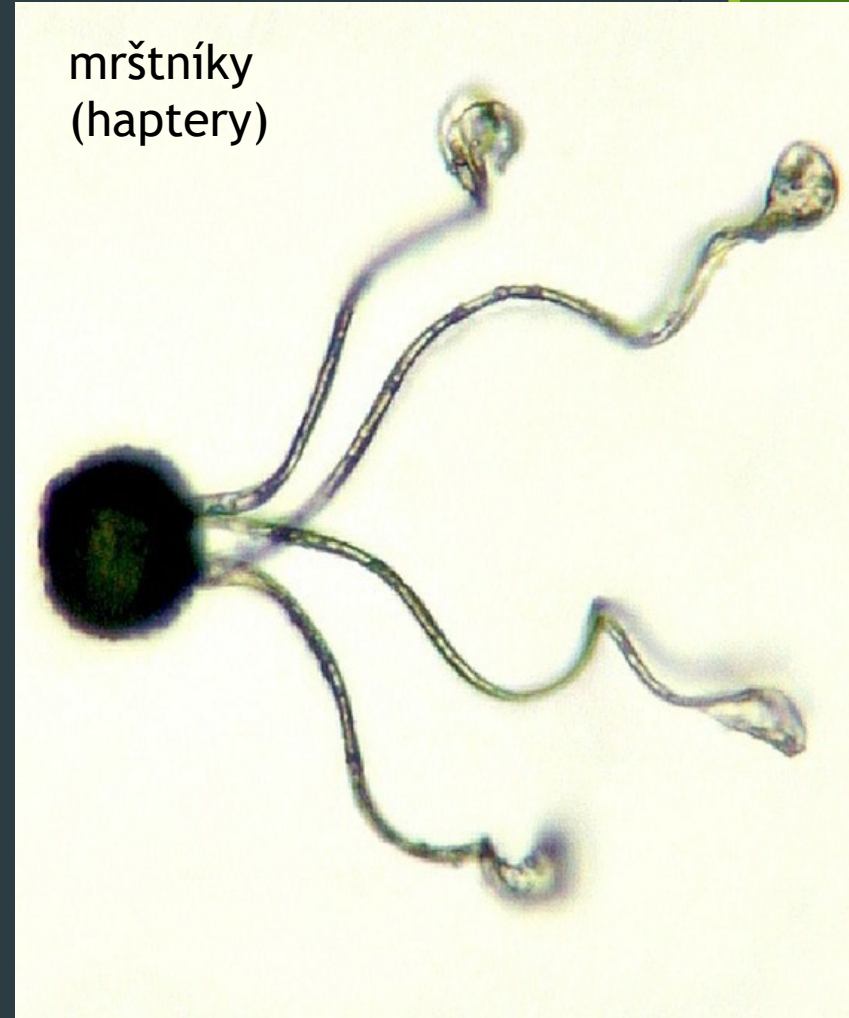
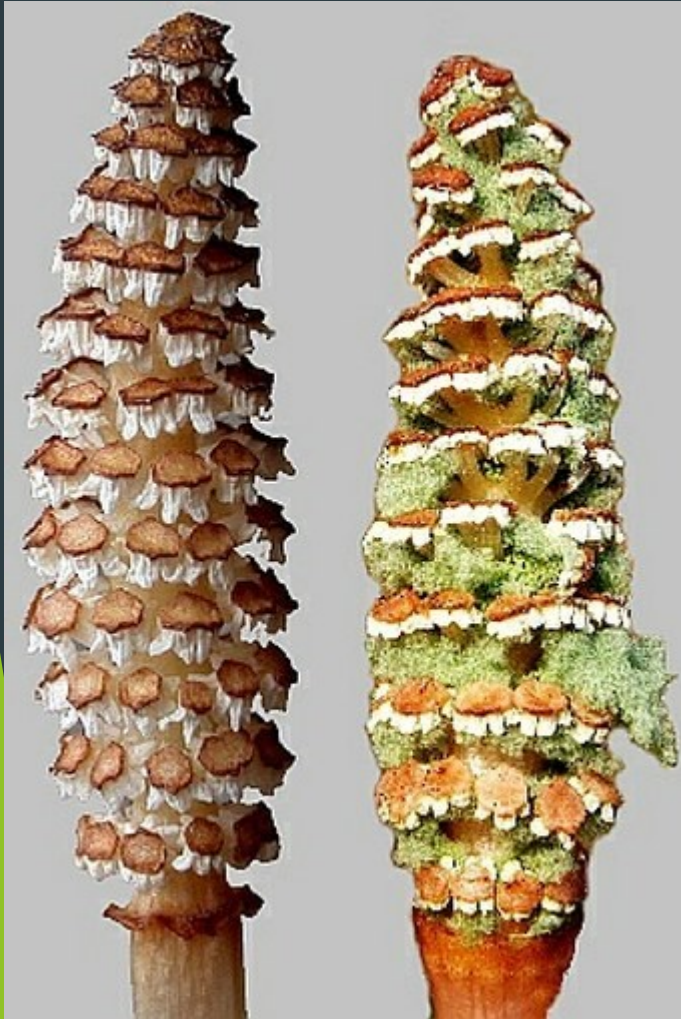
EQUISETUM VARIEGATUM
přeslička různobarvá

C2

E. fluviatile a *E. ramosissimum* umí i větve...=)

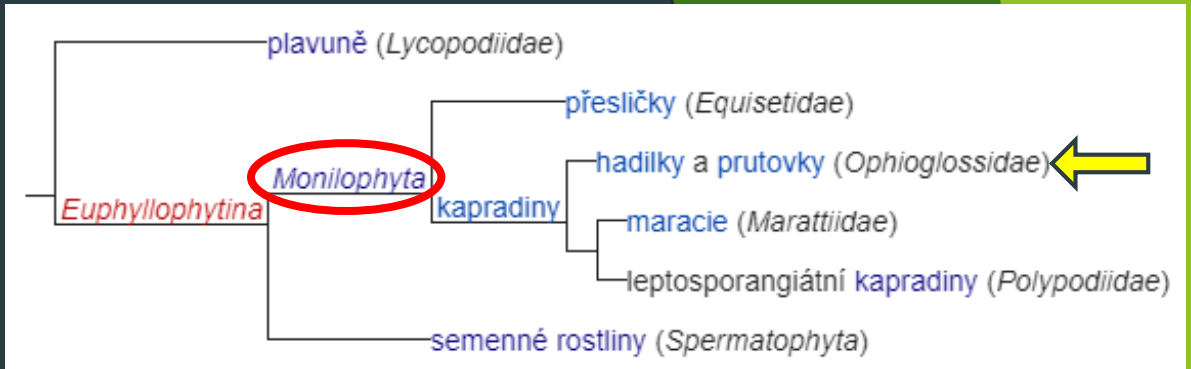
<https://youtu.be/RvC4pOb7MhE>

<https://www.osel.cz/7124-vytrusy-preslicek-chodi-tanci-a-skacou.html>

hadilky a prutovky (Ophioglossidae)

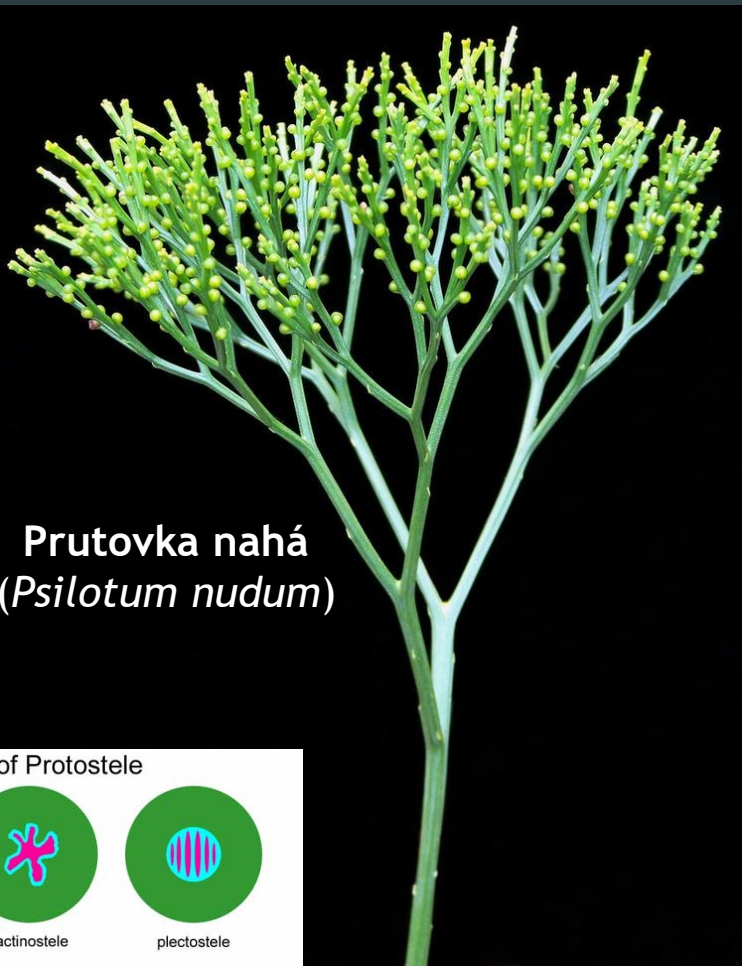
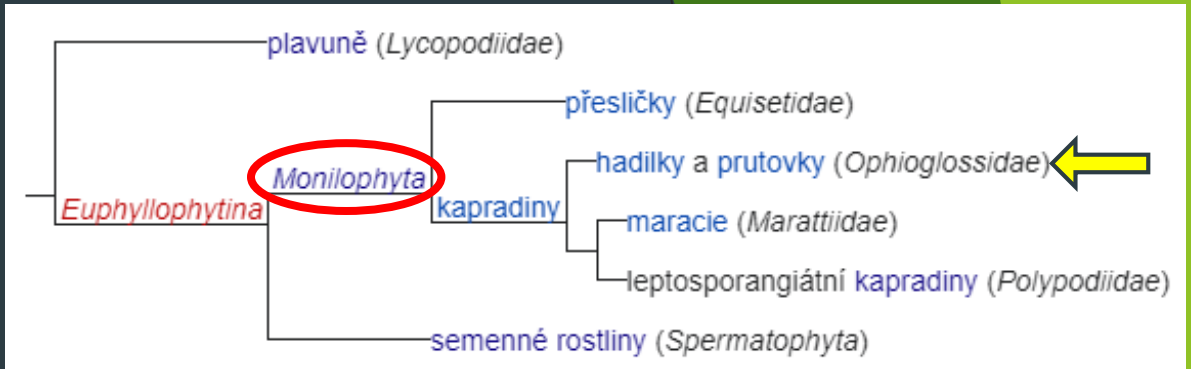
- ❖ Prutovkovité (Psilotaceae)
  - ❖ tropy/subtropy (2 rody)
  - ❖ nejbliže jižní Španělsko prutovka nahá (*Psilotum nudum*)

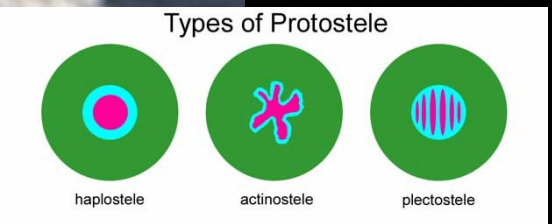
Prutovka nahá (*Psilotum nudum*)

hadilky a prutovky (Ophioglossidae)

- ❖ Prutovkovité (Psilotaceae)
  - ❖ tropy/subtropy (2 rody)
  - ❖ nejbliže jižní Španělsko prutovka nahá (*Psilotum nudum*)
  - ❖ sekundárně zjednodušená stavba!
    - ❖ bez kořenů (jen rhizoidy), protostélé...
    - ❖ připomíná Rhyniové rostliny...

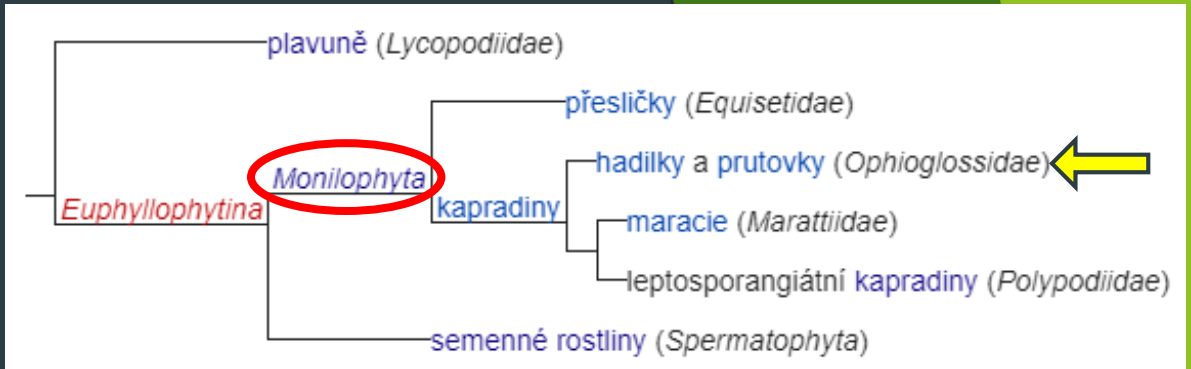

Prutovka nahá (*Psilotum nudum*)

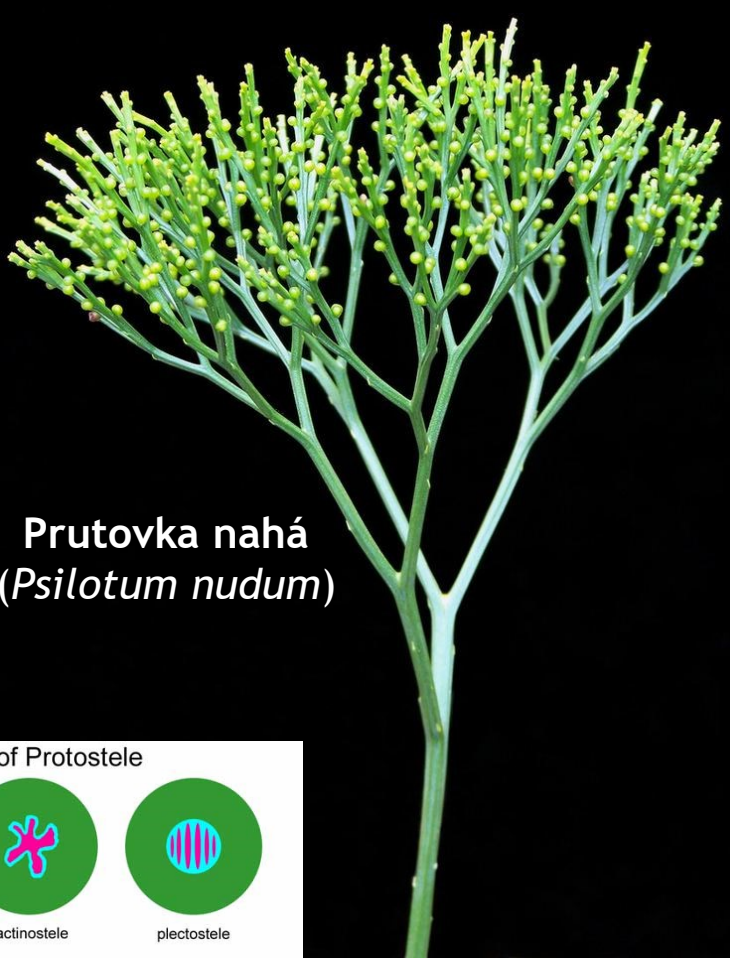

hadilky a prutovky (Ophioglossidae)

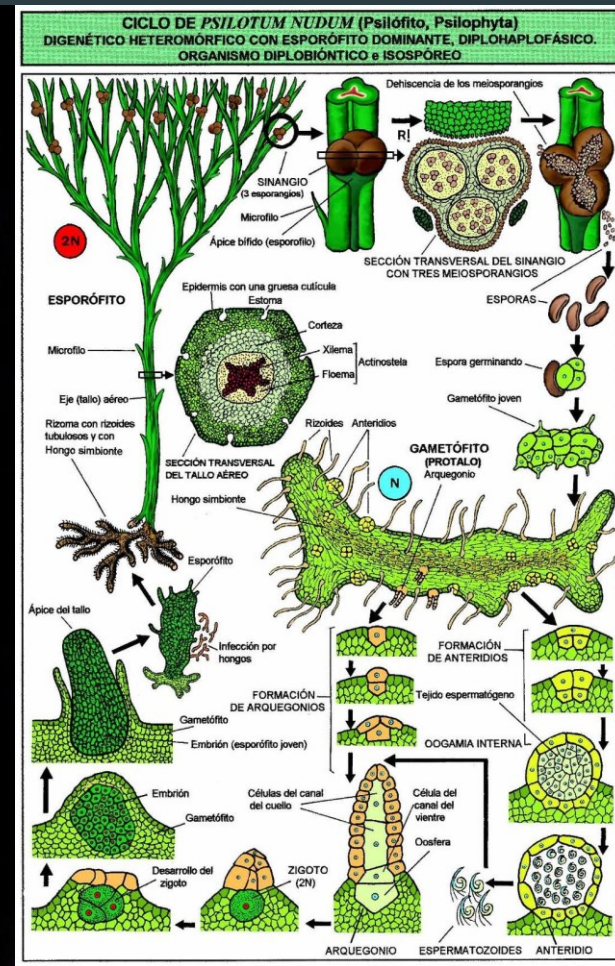
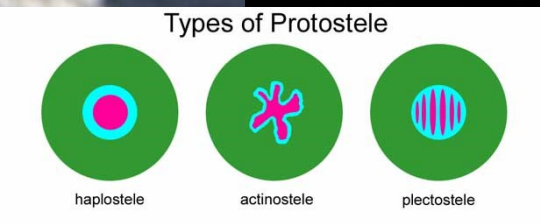
- ❖ Prutovkovité (Psilotaceae)
  - ❖ tropy/subtropy (2 rody)
  - ❖ nejbliže jižní Španělsko prutovka nahá (*Psilotum nudum*)
  - ❖ sekundárně zjednodušená stavba!
    - ❖ bez kořenů (jen rhizoidy), protostélé...
    - ❖ připomíná Rhyniové rostliny... x monoletní spory!

wikipedia.org

Prutovka nahá (*Psilotum nudum*)

monoletní spory !!!

<https://docplayer.cz/115528113-Evolucni-vztahy-kapadorostu-zosterophyllophyta.html>

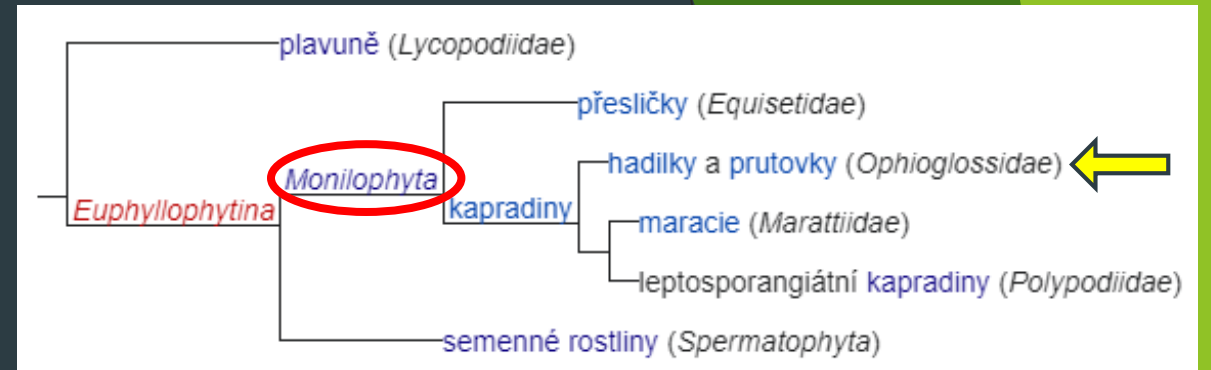
<https://alchetron.com>

wikipedia.org

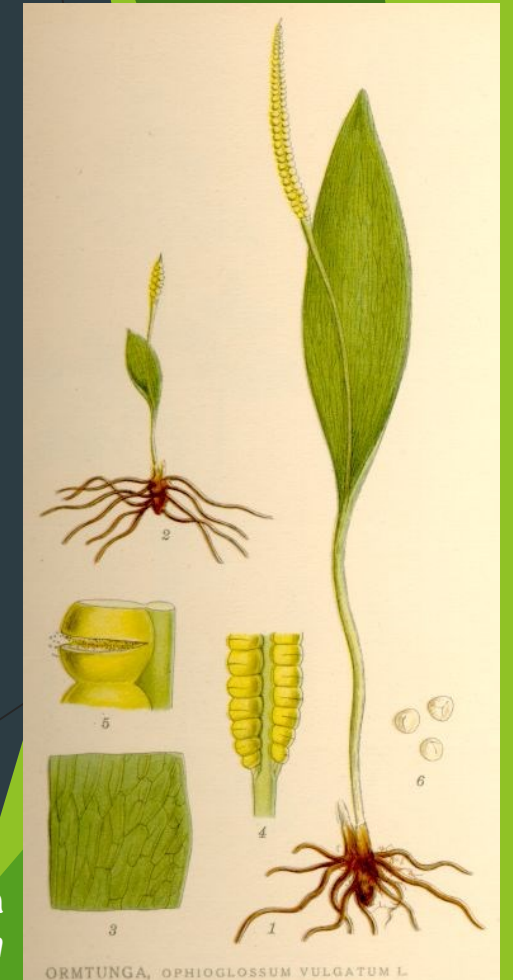
hadilky a prutovky (Ophioglossidae)

❖ Hadilkovité (Ophioglossaceae)

- ❖ hl. tropy/substropy (10 rodů), ale nejen!
- ❖ v ČR 2 rody
  - ❖ hadilka obecná (*Ophioglossum vulgatum*)
  - ❖ vratička (*Botrychium*) - 3(4) druhy

vratička měsíční
Botrychium lunaria

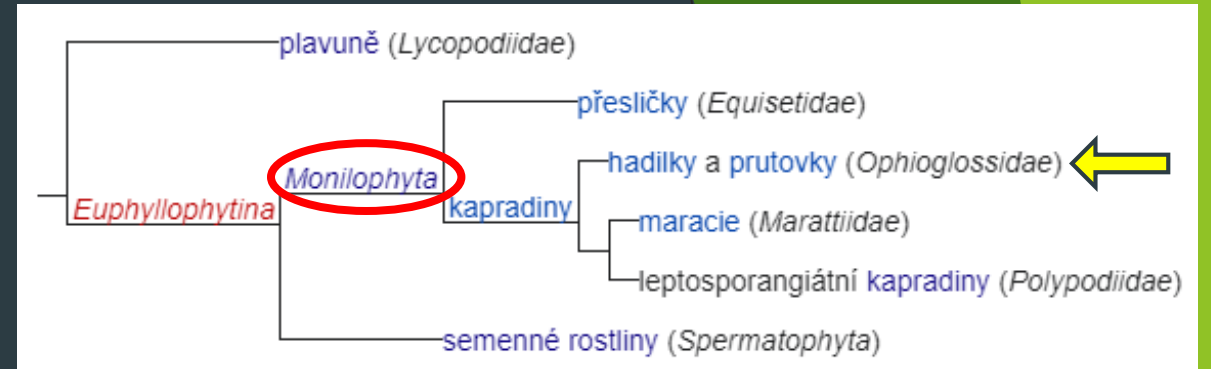

hadilka obecná
Ophioglossum vulgatum

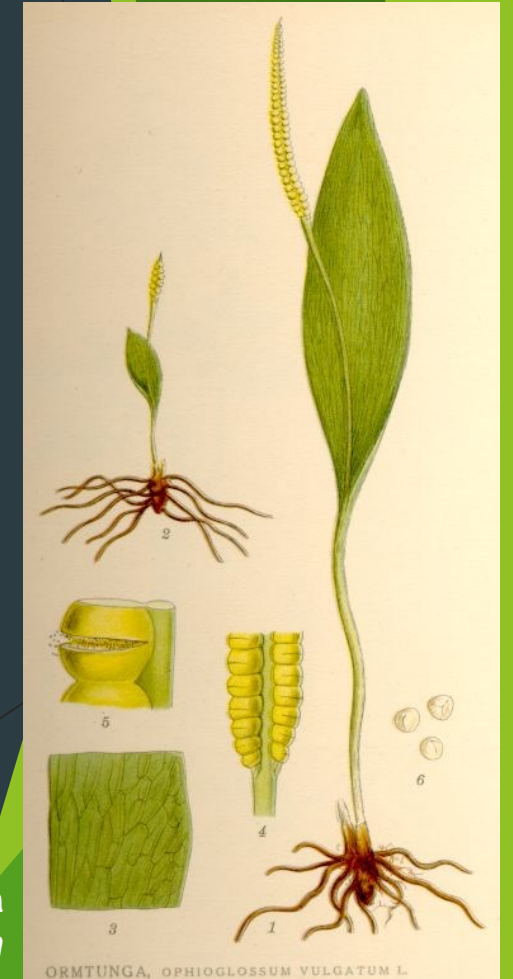
hadilky a prutovky (Ophioglossidae)

❖ Hadilkovité (Ophioglossaceae)

- ❖ hl. tropy/substropy, ale nejen!
- ❖ v ČR 2 rody
  - ❖ hadilka obecná (*Ophioglossum vulgatum*)
  - ❖ vratička (*Botrychium*) - 3 druhy
- ❖ morfologie rostliny
  - ❖ podzemní stonek
  - ❖ místo kořenového vlášení - mykorhiza
  - ❖ nadzemní dvoudílný list (sterilní a fertilní část)

vratička měsíční
Botrychium lunaria

hadilka obecná
Ophioglossum vulgatum

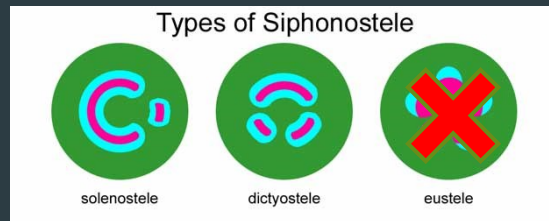

hadilky a prutovky (Ophioglossidae)

❖ Hadilkovité (Ophioglossaceae)

- ❖ hl. tropy/substropy, ale nejen!
- ❖ v ČR 2 rody
  - ❖ hadilka obecná (*Ophioglossum vulgatum*)
  - ❖ vratička (*Botrychium*) - 3 druhy
- ❖ morfologie rostliny
  - ❖ podzemní stonek
  - ❖ místo kořenového vlášení - mykorhiza
  - ❖ nadzemní dvoudílný list (sterilní a fertilní část)

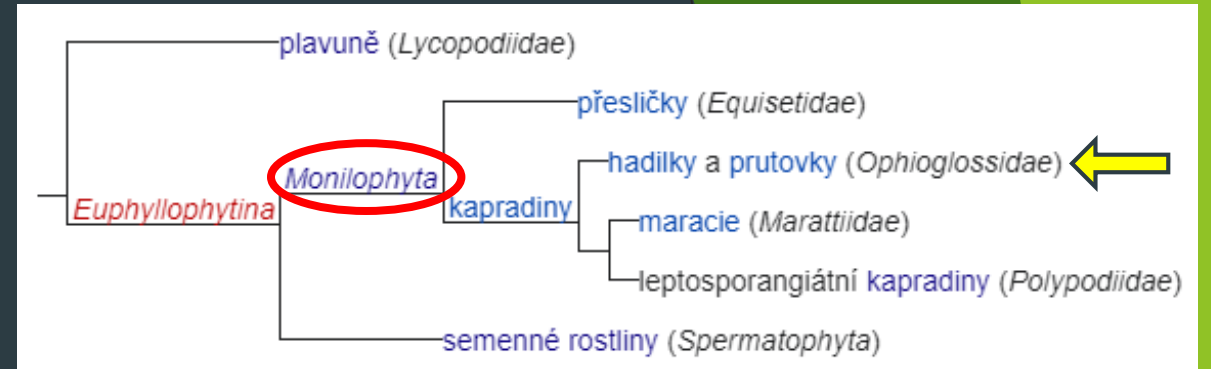
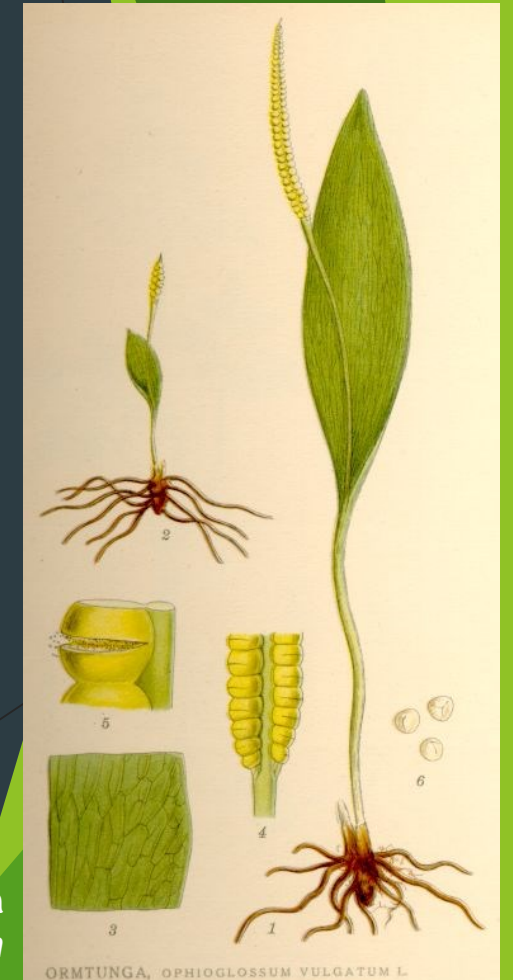
❖ anatomie

vratička měsíční
Botrychium lunaria

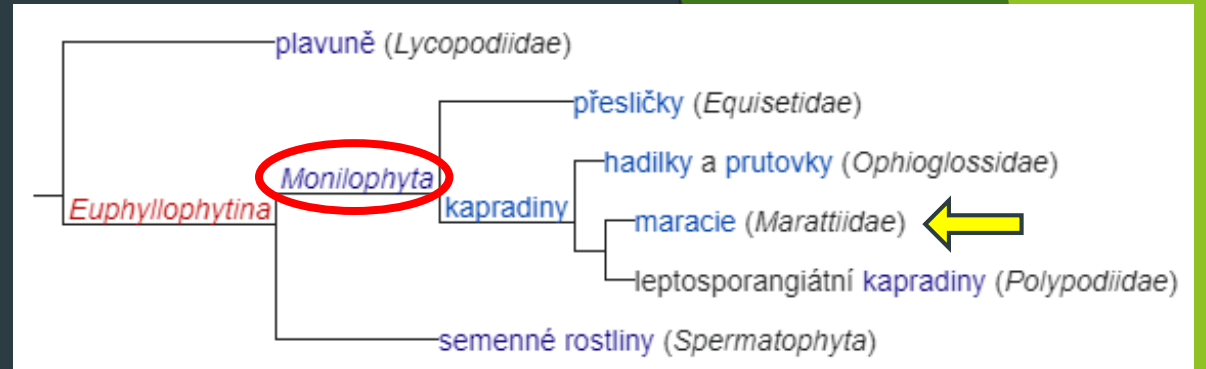

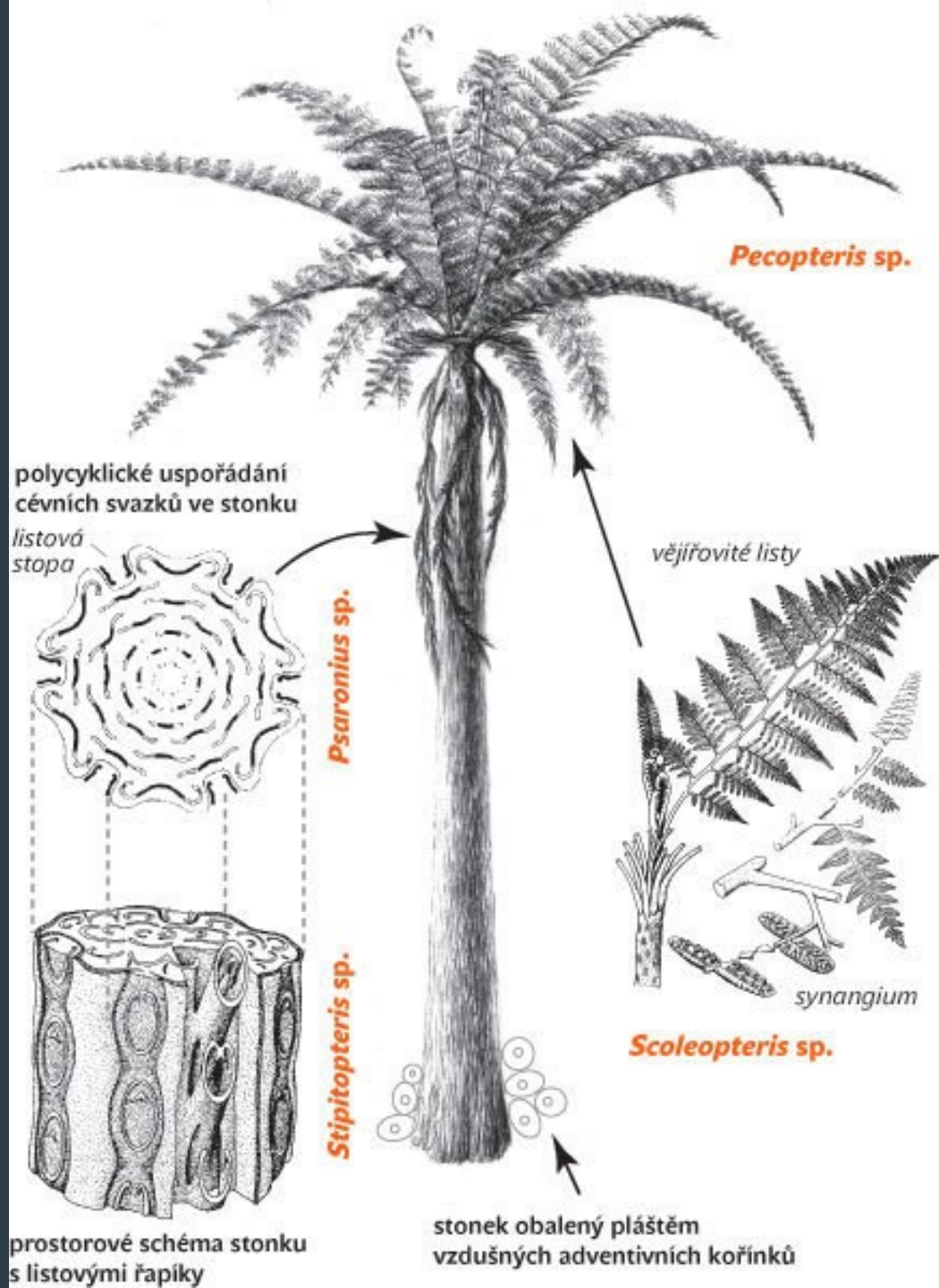
hadilka obecná
Ophioglossum vulgatum

maracie (Marattiidae)

- ❖ tropy a subtropy (6 rodů / 100+ druhů)
- ❖ ve fosilním záznamu od karbonu (stromová *Psaronius*)

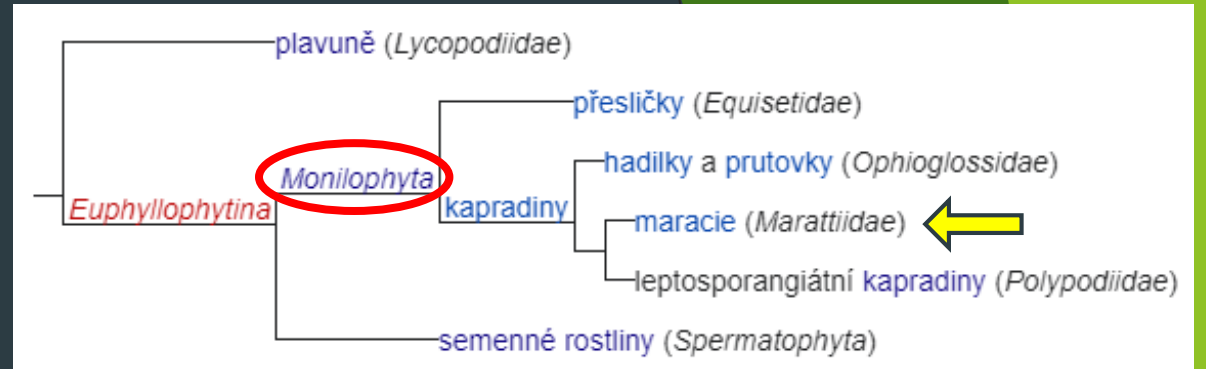

Psaronius sp.

- ❖ stromová kapradina permokarbonských pralesů
- ❖ až 10 metrů
- ❖ známa i z nálezů z ČR

maracie (Marattiidae)

- ❖ tropy a subtropy (6 rodů / 100+ druhů)
- ❖ ve fosilním záznamu od karbonu (stromová *Psaronius*)
- ❖ circinátní vernace = spirální rozvíjení listů

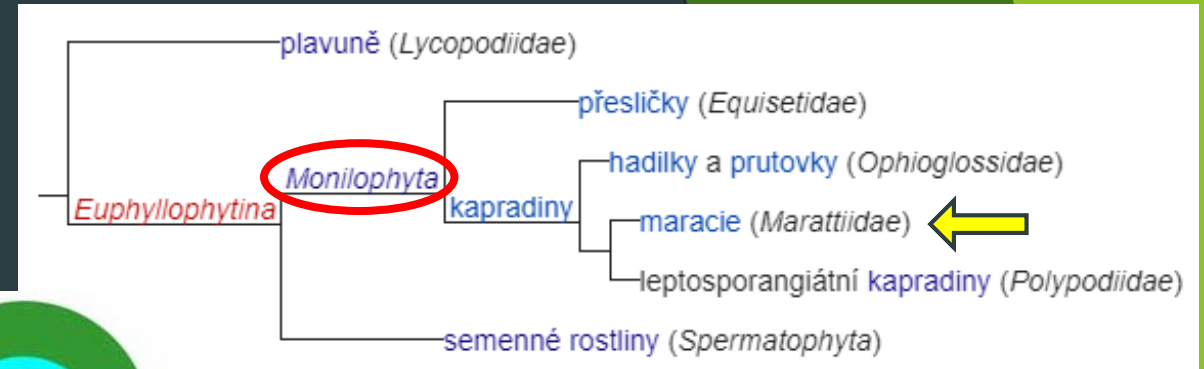

Kapradiny, circinální vernace

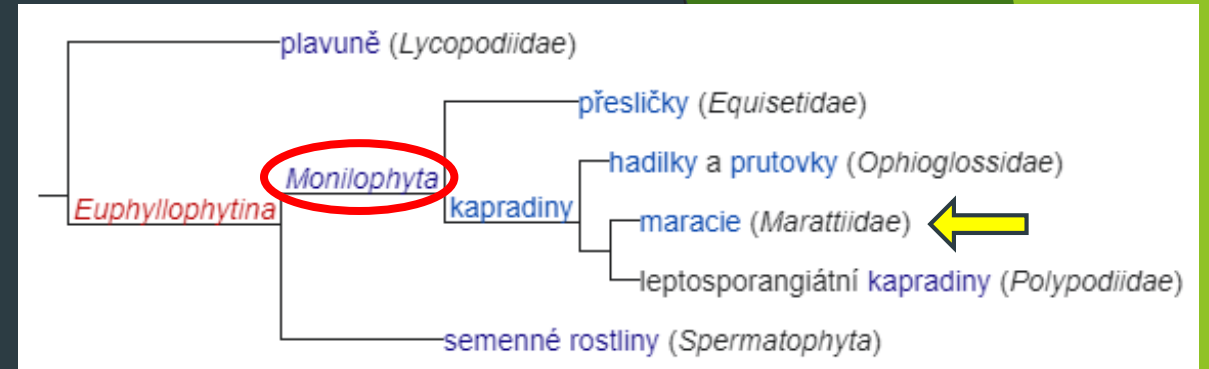
maracie (Marattiidae)

- ❖ tropy a subtropy (6 rodů / 100+ druhů)
- ❖ ve fosilním záznamu od karbonu (stromová *Psaronius*)
- ❖ circinátní vernace = spirální rozvíjení listů
- ❖ cévní svazky - diktyostélé / polystélé

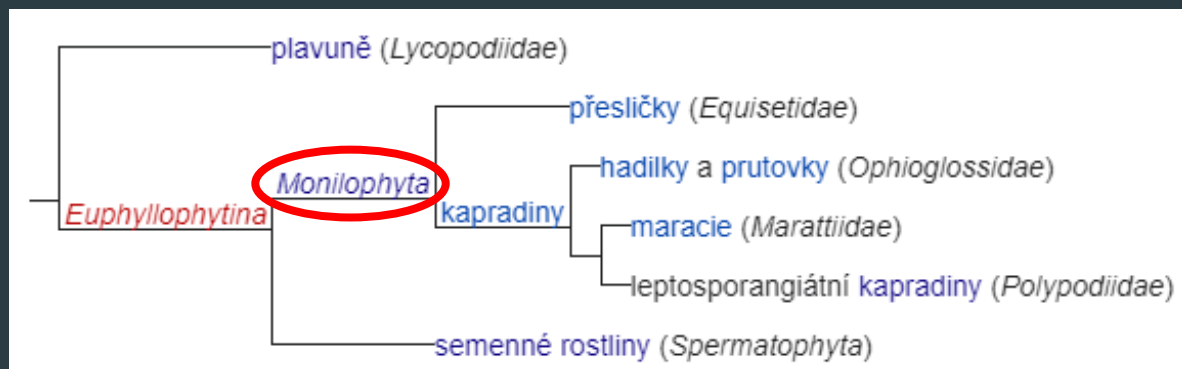
maracie (Marattiidae)

- ❖ tropy a subtropy (6 rodů / 100+ druhů)
- ❖ ve fosilním záznamu od karbonu (stromová *Psaronius*)
- ❖ **circinátní vernace** = spirální rozvíjení listů
- ❖ cévní svazky - diktyostélé / polystélé
- ❖ slizové kanálky ve všech částech rostliny
- ❖ od drobných kapradin...
...až po kapradiny s listy dlouhými 6(9) metrů!

<https://plantstomata.wordpress.com/2015/01/27/stomata-in-marattiales/>

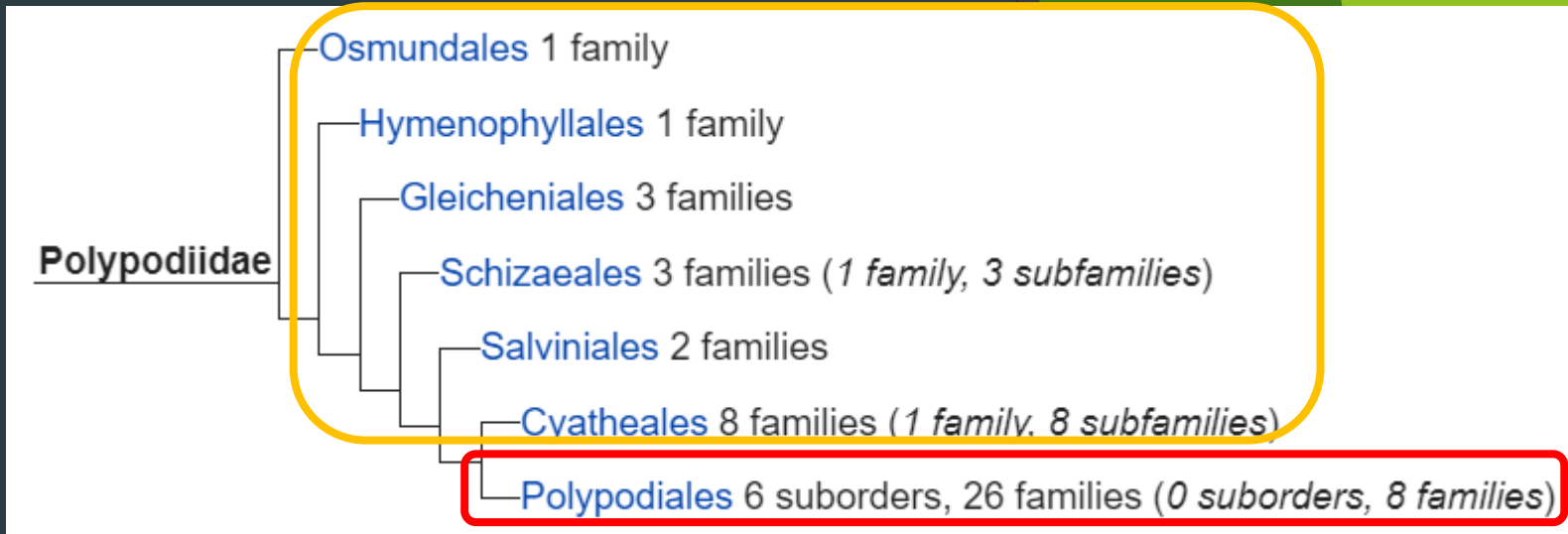
leptosporangiátní kapradiny (Polypodiidae)

leptosporangiátní kapradiny (Polypodiidae)

- ❖ aktuální systém - 7 řádů („1 + 6“)
- ❖ cca 9000 druhů!

leptosporangiální kapradiny (Polypodiidae)

- ❖ aktuální systém - 7 řádů
- ❖ cca 9000 druhů!
- ❖ naprostá většina diverzity
  - ❖ Polypodiales
- ❖ char. znakem = pleviny
  - ❖ šupiny na řapících

❖ pleviny
= šupiny na řapících

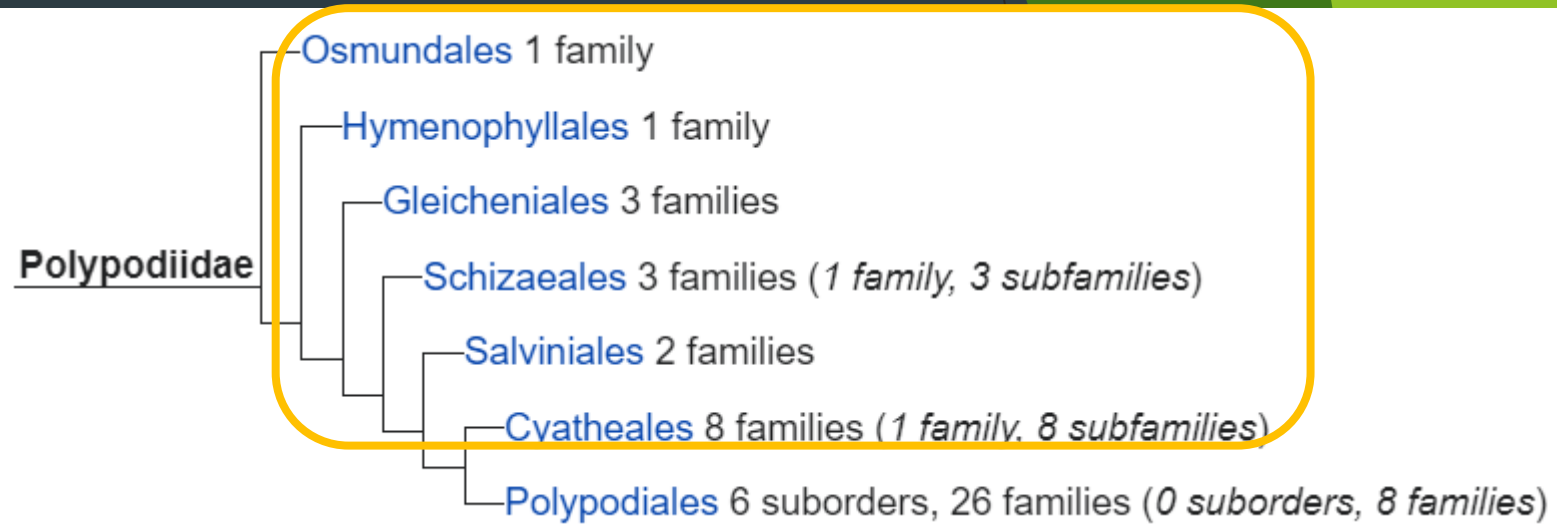
©Ondřej Horných

Kapradiny, circinální vernace

leptosporangiátní kapradiny (Polypodiidae)

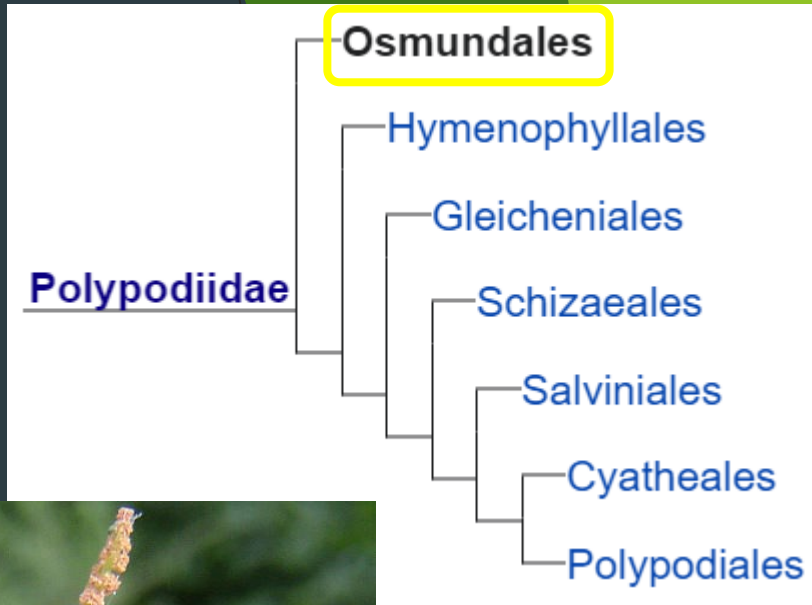
- ❖ bazální linie
- ❖ cca 20 % diverzity...

leptosporangiální kapradiny (Polypodiidae)

❖ Podezřetvaré (Osmundales)

- ❖ „královské“ (velikost) či „kvetoucí“ (výrazná sporangia) kapradiny
- ❖ od svrchního permu
- ❖ lesní močály

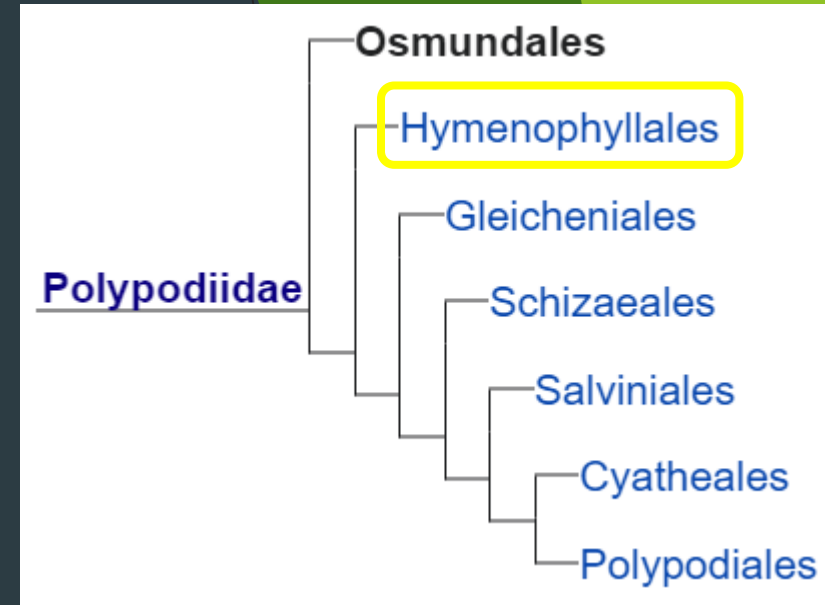
OSMUNDA REGALIS
podezřeň královská

- ❖ jediný evropský zástupce
- ❖ z ČR historicky udávána

leptosporangiální kapradiny (Polypodiidae)

❖ Blánatcotvaré (Hymenophyllales)

- ❖ drobné jemné kapradiny (jednotky, max desítky cm)
- ❖ protostélé, bez průduchů
- ❖ celosvětově - 2 rody (500+ druhů)
- ❖ v ČR - jen gametofyt - vláskatec tajemný (*Trichomanes speciosum*)
- ❖ v SRN (blízko hranic) - blánatec kentský (*Hymenophyllum tunbrigense*)

vláskatec tajemný
(*Trichomanes speciosum*)

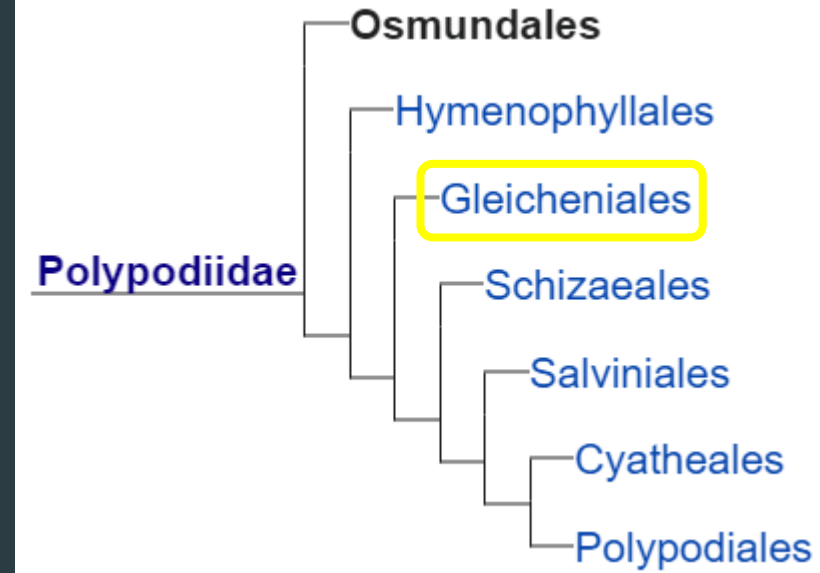

blánatec kentský
(*Hymenophyllum tunbrigense*)

leptosporangiální kapradiny (Polypodiidae)

❖ Gleicheniales

- ❖ pantropické rozšíření
- ❖ fosilní záznam od permu
- ❖ větší kapradiny (ale ne stromové) - listy až 10 m!
- ❖ typické vidličnaté až „ala palma“ větvení listů

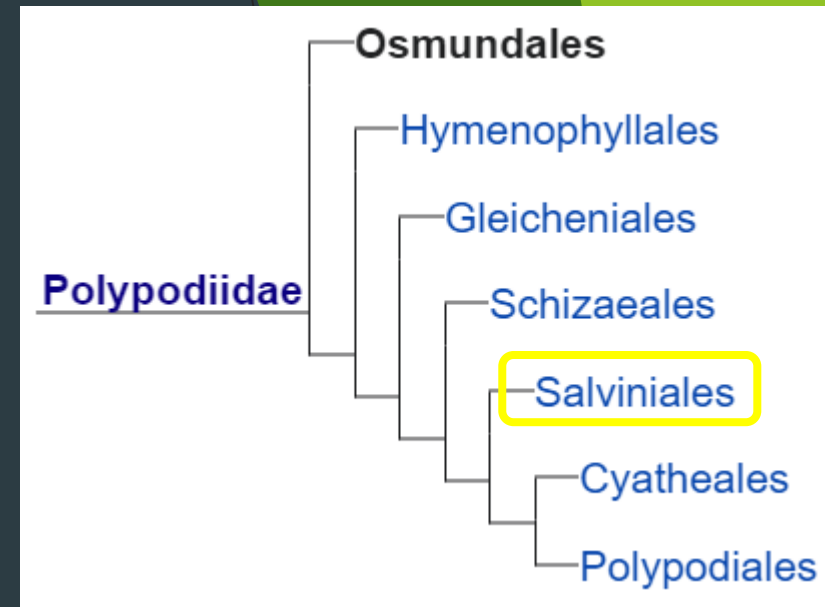

leptosporangiální kapradiny (Polypodiidae)

❖ Nepukalkotvaré (Salviniales)

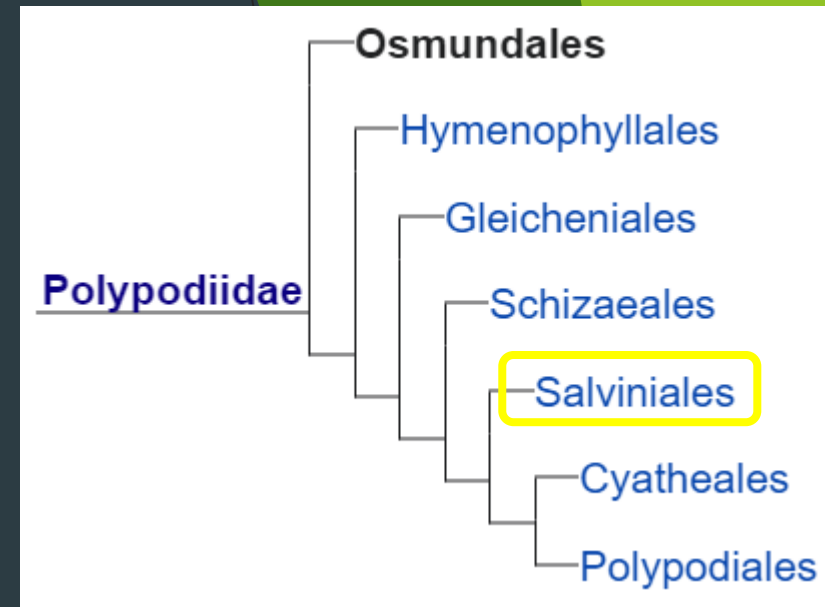
- ❖ specifická skupina „vodokapradin“ ("Hydropteridales")
- ❖ celosvětové rozšíření

leptosporangiátní kapradiny (Polypodiidae)

❖ Nepukalkotvaré (Salviniales)

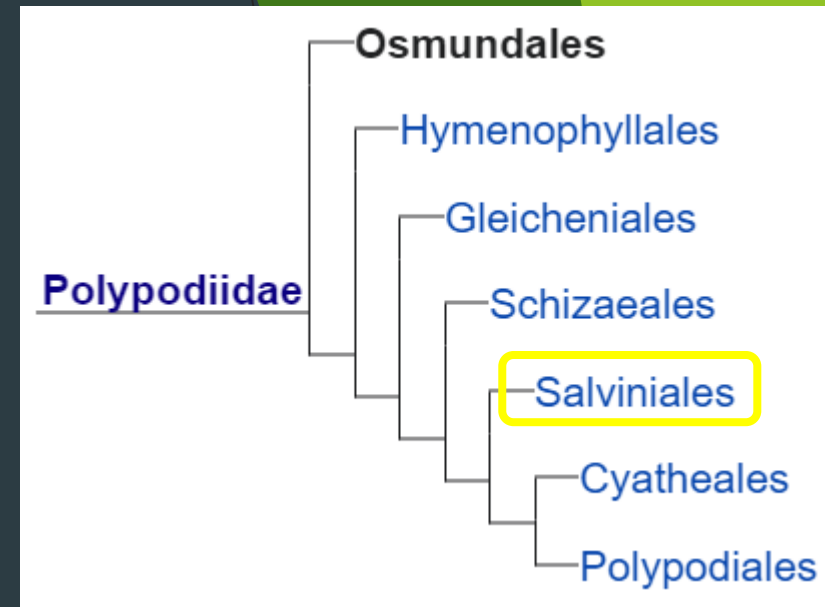
- ❖ specifická skupina „vodokapradin“ ("Hydropteridales")
- ❖ celosvětové rozšíření
- ❖ pro všechny plati
  - ❖ vodní/mokřadní
  - ❖ dimorfní listy (sterilní x fertilní)
  - ❖ heterosporické - 2 typy spor (a endosporických gametofytů)
    - ❖ mikrospory (♂) + megaspory (♀)

leptosporangiální kapradiny (Polypodiidae)

❖ Nepukalkotvaré (Salviniales)

- ❖ specifická skupina „vodokapradin“ ("Hydropteridales")
- ❖ celosvětové rozšíření
- ❖ pro všechny platí
  - ❖ vodní
  - ❖ dimorfní listy (sterilní x fertilní)
  - ❖ heterosporické - 2 typy spor (a endosporických gametofytů)
    - ❖ mikrospory (♂) + megaspory (♀)
- ❖ v ČR původní
  - ❖ Nepukalka vzplývající (*Salvinia natans*) - Opavsko (eutrofní vody)
  - ❖ Míčovka kulkonosná (*Pilularia globulifera*) - Třeboňsko

Míčovka kulkonosná
(*Pilularia globulifera*)

Nepukalka vzplývající
(*Salvinia natans*)

Míčovka kulkonosná
(*Pilularia globulifera*)

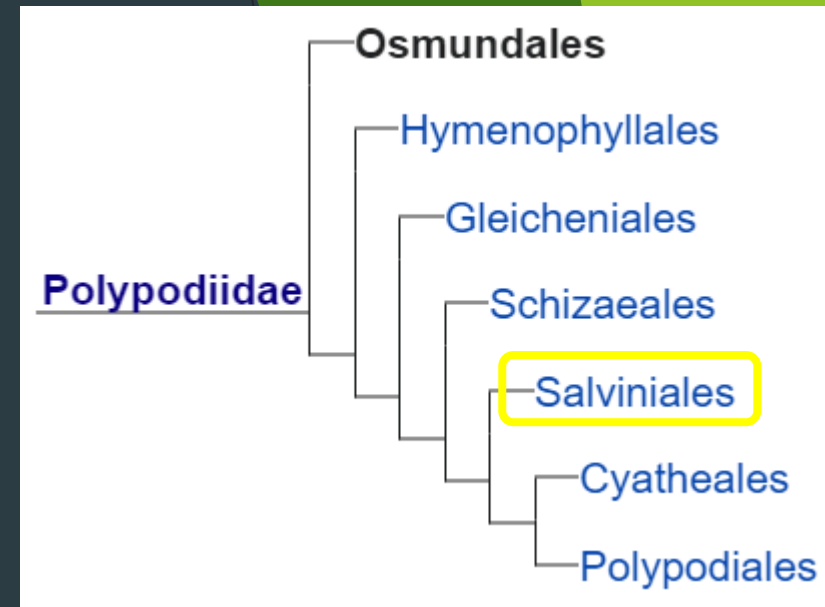
Nepukalka vzplývající
(*Salvinia natans*)

leptosporangiátní kapradiny (Polypodiidae)

❖ Nepukalkotvaré (Salviniales)

- ❖ specifická skupina „vodokapradin“ ("Hydropteridales")
- ❖ celosvětové rozšíření
- ❖ pro všechny platí
  - ❖ vodní
  - ❖ dimorfní listy (sterilní x fertilní)
  - ❖ heterosporické - 2 typy spor (a endosporických gametofytů)
    - ❖ mikrospory (♂) + megaspory (♀)
- ❖ v ČR původní
  - ❖ **Nepukalka vzplývající** (*Salvinia natans*) - Opavsko (eutrofní vody)
  - ❖ **Míčovka kulkonosná** (*Pilularia globulifera*) - Třeboňsko
- ❖ v ČR **nepůvodní**
  - ❖ **Azola americká** (*Azolla filiculoides*) - symbiotická sinice fix. vzdušný N₂ (oligotrofní vody)
  - ❖ **Marsilka čtyřlístá** (*Marsilea quadrifolia*) - u nás volně neroste, ale známá ze Slovenska

© Jan Lukavský
garden-en.com

Azola americká
(*Azolla filiculoides*)

Marsilka čtyřlistá
(*Marsilea quadrifolia*)

leptosporangiální kapradiny (Polypodiidae)

❖ Cyateotvaré (Cyatheales)

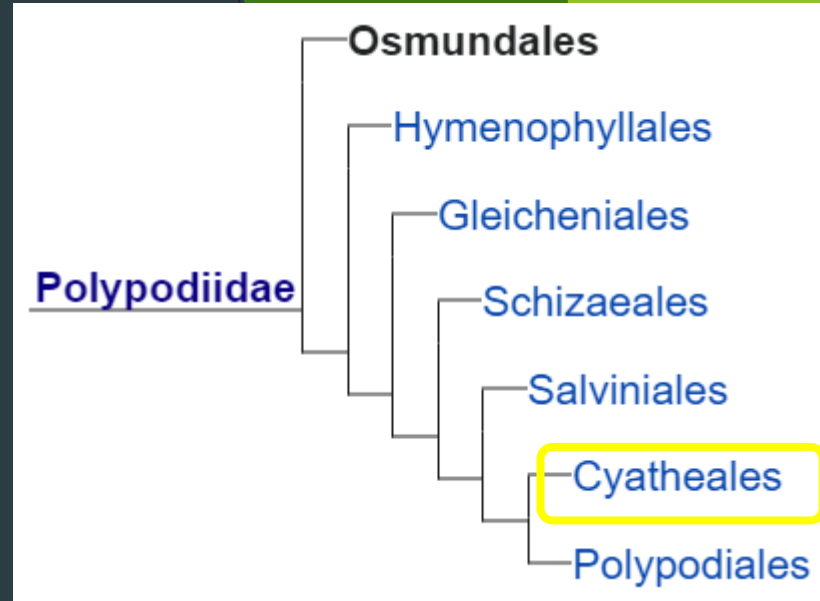
- ❖ stromovité kapradiny (až 25 m!)
  - ❖ neumí druhotně tloustnout
  - ❖ zpevnění díky sklerenchymu + řapíkům (podobně palmy...)
- ❖ doloženy od druhohor
- ❖ horské tropy jižní polokoule

Cyathea

Dicksonia

<https://alchetron.com/Cyatheales>
wikipedia.org

Tree fern (Cyatheaales)

Temporal range: Late Jurassic–Recent

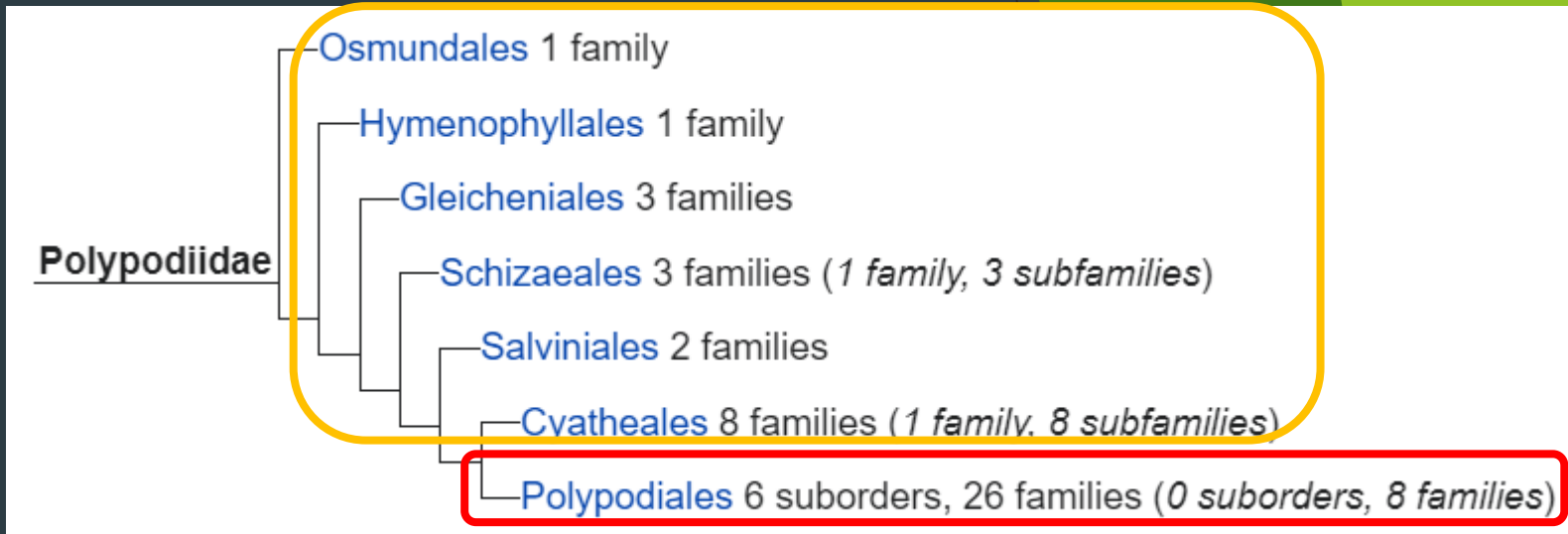
PreЄ Є S D C P T J K PgN

<https://youtu.be/NnOAYxyz32w?si=6gxz7-B8ikPMclVo>

leptosporangiátní kapradiny (Polypodiidae)

❖ Osladičotvaré (Polypodiales)

leptosporangiální kapradiny (Polypodiidae)

❖ Osladičotvaré (Polypodiales)

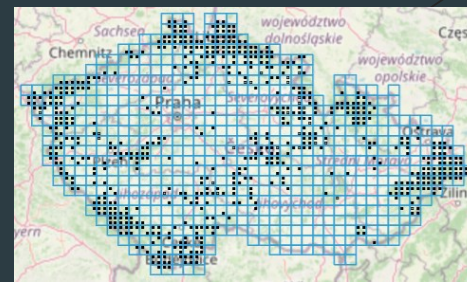
- ❖ v záznamu od křídy
- ❖ dominantní skupina kapradin od třetihor
- ❖ velká a různorodá skupina
- ❖ 80 % všech dnes žijících kapradin (celkem 26 čeledí!)
- ❖ po celém světě

- ❖ v ČR hojně zastoupená...

hasivka orličí (1x)
(Pteridium aquilinum)

žebrovice různolistá (1x)
(Blechnum spicant)

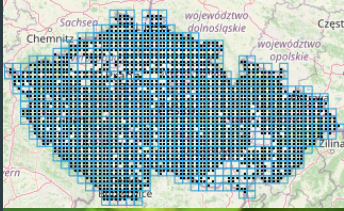

Kaprad' samec
(*Dryopteris filix-mas*)

Papratka samiči (2x)
(*Athyrium filix-femina*)

© Dana Michalcová

Dryopteris filix-mas
kaprad' samec

© Dana Michalcová

Oreopteris limbosperma
pérnatec horský

© Dana Michalcová

Kaprad' samec
(*Dryopteris filix-mas*)

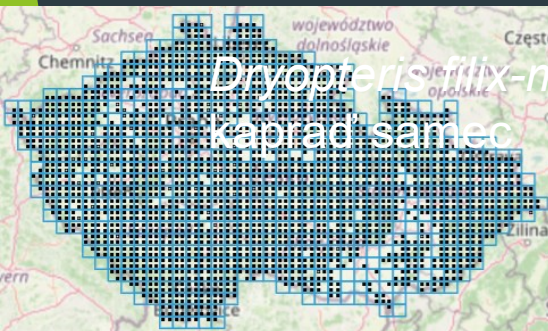

Papratka samičí (2x)
(*Athyrium filix-femina*)

Kaprad' osténkatá agg.
(*Dryopteris carthusiana*)

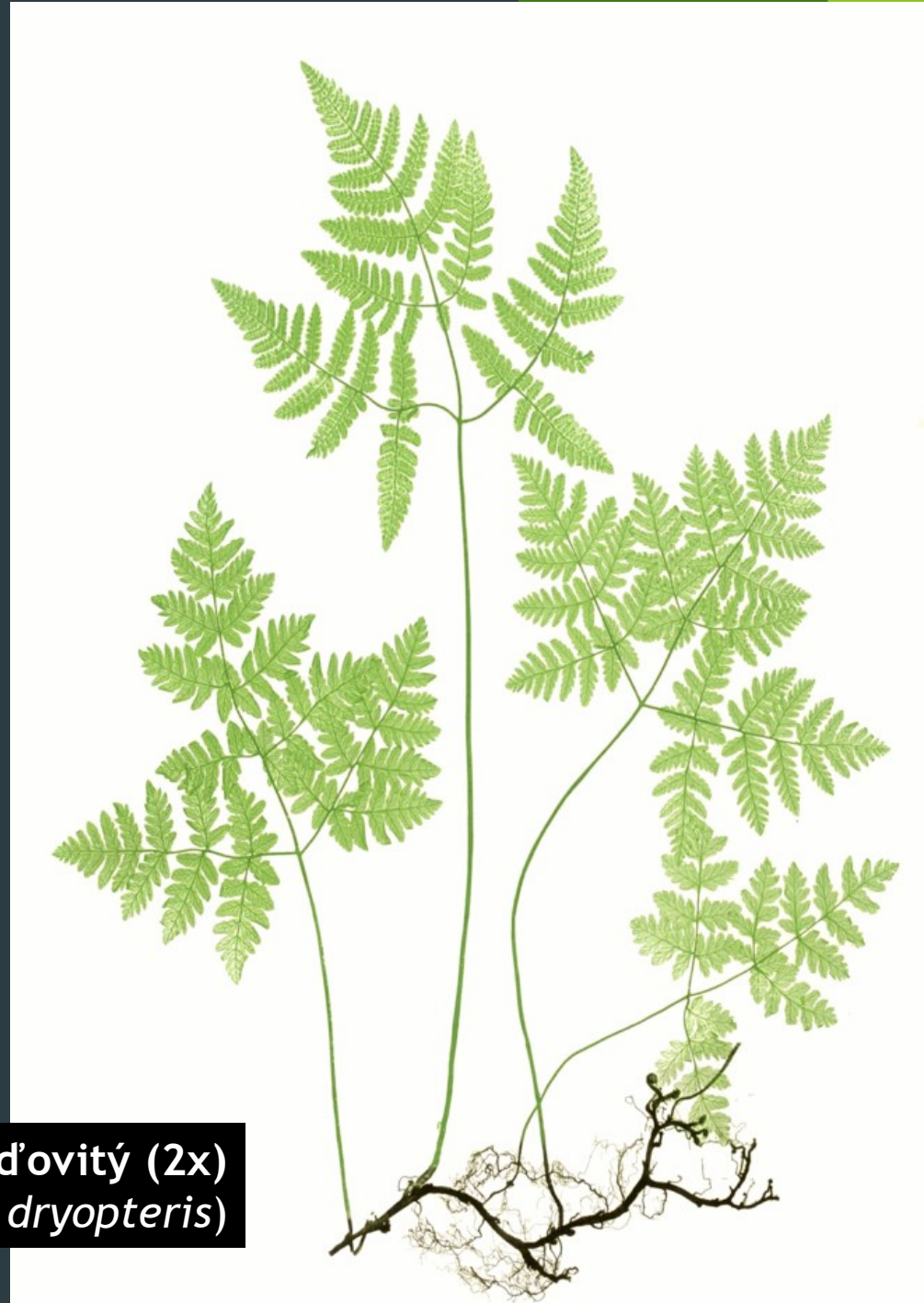
© Dana Michalcová

bukovinec osladičovitý (1x)
(*Phegopteris connectilis*)

Bukovník kaprad'ovitý (2x)
(*Gymnocarpium dryopteris*)

Puchýřník křehký (2)
(*Cystopteris fragilis*)

Osladič obecný (2x)
(*Polypodium vulgare*)

Aspleniaceae Newm. ☹

- *Asplenium adiantum-nigrum* L. (S) (4x) (C1) (Ca) - sleziník netikovitý
- *Asplenium adulterinum* Milde (S) (4x) (C1) - sleziník nepravý
- *Asplenium ceterach* L. (S) (4x) (C1) (Ca) - kyvor lékařský
- *Asplenium cuneifolium* Viv. (S) (2x) (C2) - sleziník hadcový
- *Asplenium ruta-muraria* L. (S) (4x) (Ca) - sleziník routička
- *Asplenium scolopendrium* (L.) Newman (S) (2x) (C1) (Ca) - jelení jazyk celolistý
- *Asplenium septentrionale* (L.) Hoffm. (S) (4x) (Si) - sleziník severní
- *Asplenium trichomanes subsp. hastatum* (Christ) S. Jess (S) (4x) (C1) (Ca) - sleziník červený hrálovitý
- *Asplenium trichomanes subsp. pachyrachys* (Christ) Lovis & Reichst. (S) (4x) (C1) (Ca) - sleziník červený zakřivený
- *Asplenium trichomanes subsp. quadrivalens* D. E. Mey. (S) (4x) - sleziník červený tmavohnědý
- *Asplenium trichomanes subsp. trichomanes* L. (S) (2x) (Si) - sleziník červený pravý
- *Asplenium viride* Huds. (S) (2x) (C3) (Ca) - sleziník zelený
- Hybridi rodu *Asplenium* nejsou doplněni.

sleziník (*Asplenium*)

sleziník červený (*Asplenium trichomanes*)

a

kyvor lékařský (*Asplenium ceterach*)

Jelení jazyk celolistý
(*Asplenium scolopendrium*,
syn. *Phyllitis scolopendrium*)

HJORTTUNGA, PHYLLITI SCOLOPENDRIUM (L.) NEWM.

Sleziník severní (*Asplenium septentrionale*)

Sleziník routička (*Asplenium ruta-muraria*)

kapradiny - pokojovky =)

❖ Osladičotvaré (Polypodiales)

ledviník
(*Nephrolepis*)

kapradiny - pokojovky =)

❖ Osladičotvaré (Polypodiales)

ledviník
(*Nephrolepis*)

netík
(*Adiantum*)

kapradiny - pokojovky =)

❖ Osladičotvaré (Polypodiales)

ledviník
(*Nephrolepis*)

Phlebodium

netík
(*Adiantum*)

<https://www.kaufland.cz> wikipedia.org

<https://living.iprima.cz>

<https://destst.zcjh.cz>

kapradiny - pokojovky =)

❖ Osladičotvaré (Polypodiales)

Platynerium
bifurcatum
POLYPODIACEA

ledviník
(*Nephrolepis*)

Phlebodium

parožnatka
(*Platynerium*)

netík
(*Adiantum*)

❖ „Azolla event“

<https://youtu.be/Afz5KsAdVnM>

